

1980/81:89

Torsdagen den 26 februari

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

2 § Talmannen meddelade att *Stina Eliasson* anhållit om ledighet från uppdraget som riksdagsledamot under tiden den 10 mars–den 10 april 1981.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Erik Egervärn* (c) skulle tjänstgöra som ersättare för *Stina Eliasson*.

3 § Svar på fråga 1980/81:268 om remissbehandlingen av visst betänkande av socialberedningen

Anf. 1 Socialministern **KARIN SÖDER:**

Herr talman! Blenda Littmarck har frågat mig av vilken anledning enskilda kommuner inte har anmodats att yttra sig över socialberedningens betänkande LVM – Lag om vård av missbrukare i vissa fall (SOU 1981:7).

Den 29 maj 1980 bemyndigade regeringen mig att tillkalla en kommitté för översyn av bestämmelserna om vård oberoende av samtycke inom socialtjänst- och sjukvårdslagstiftningen. Kommittén fick i uppdrag att med förtur utarbeta ett förslag beträffande vården av vuxna alkohol- och narkotikamissbrukare. Förslaget skulle redovisas i sådan tid att en ny lagstiftning skulle kunna träda i kraft samtidigt med att de nu gällande vårdlagarna inom social-, nykterhets- samt barn- och ungdomsvården ersätts av socialtjänstlagstiftningen, dvs. den 1 januari 1982. Uppdraget utformades så i enlighet med riksdagens uttryckliga begäran (SOU 1979/80:44, rskr 385).

Med stöd av bemyndigandet tillkallade jag den 19 juni 1980 sex ledamöter i kommittén, som antog namnet socialberedningen. Beredningen överlämnade den 27 januari i år till mig det betänkande som frågan avser. Dagen därpå remitterades betänkandet till 56 remissinstanser. 27 av dessa

Torsdagen den
26 februari 1981

Om remissbehandlingen av visst betänkande av socialberedningen

anmodades i egenskap av statliga myndigheter att avge yttrande. Återstoden, bland vilka ingår Landstingsförbundet, Kommunförbundet och de fackliga centralorganisationerna, bereddes enligt rådande praxis tillfälle att avge yttrande. Remisstiden bestämdes till den 31 mars 1981.

Socialberedningen har på ungefär fyra månader tagit fram ett enhälligt förslag i denna så länge omstridda fråga. Den föreslagna lagstiftningen är av den karaktären att yttrande bör inhämtas från lagrådet. Proposition bör föreläggas riksdagen senast när höstsessionen 1981 inleds för att inte behöva bli föremål för behandling och beslut endast någon eller några veckor innan lagen skall träda i tillämpning. En annan behandling skulle framstå som särskilt olämplig i fråga om en lagstiftning av så genomgripande natur för enskilda människor som denna.

Mot denna bakgrund får man se mitt beslut att genom kommunernas och landstingskommunernas centrala intresseorganisationer inhämta medlemmarnas syn på det avgivna förslaget. Jag har därvid utgått ifrån att dessa organisationer på lämpligt sätt hör medlemmarna. Varje kommun, landstingskommun eller annan som önskar framföra en individuellt avfattad mening över förslaget direkt till departementet är självfallet välkommen att göra detta i det här liksom i alla andra fall.

Anf. 2 BLENDA LITTMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Söder för svaret.

Jag är inte nöjd – förstås. I svaret upptas nämligen mest bakgrunden till handläggningen av ärendet. Däremot är argumenteringen för att kommunerna inte är tillfrågade litet tunn.

Vi står nu inför remissbehandlingen av en av de frågor som under de senaste åren upprört sinnena mer än någon annan fråga på det sociala fältet. Vi har alla kunnat följa utvecklingen, från debatten om socialtjänstlagen till diskussionen om LPV, lagen om viss psykiatrisk vård. Kritiken var då så kraftigt att det t. o. m. bildades ett riksförbund mot denna lagstiftning.

Den nu aktuella frågan angår egentligen de enskilda kommunerna mer än någon annan. Trots detta bereds inte dessa tillfälle att yttra sig direkt. Jag vet att tiden är begränsad, men jag vet också att Kommunförbundet just därför inte anser sig ha tid att – som det brukar – i andra hand ta in yttranden från kommunerna, bearbeta dessa och sedan framlägga en sammanfattning till regeringen. Det är just därför som de enskilda kommunerna skulle ha tagits upp på listan.

Huvudmannaskapsförändringarna gör också att hela denna verksamhet kommer att direkt angå kommunerna, både landstingskommuner och primärkommuner.

Jag vet inte riktigt vad man skall ta sig till just i denna situation. När jag tittar på listan – för att inte göra något fel, inte för att på något sätt vilja tysta några motståndare – frågar jag mig varför t. ex. Moderata ungdomsförbundet har beretts tillfälle att yttra sig men däremot inte Stockholms kommun. Stockholms kommun – min hemkommun – är upprörd över detta, och det är man också i Göteborg och Malmö. Men det är inte bara de stora

kommunerna som skulle ha tillfälle att yttra sig utan även andra, t. ex. kommuner med särskilda problem, som Mora och Söderhamn. Man kunde gjort en uppdelning efter invånarantal eller någonting annat så att man fått ett brett underlag för detta ställningstagande, som – jag upprepar det för tredje gången – direkt angår kommunerna.

Jag har naturligtvis, som alla andra intresserade i denna situation, uppmanat så många som möjligt att komma med spontanremisser, och jag kommer att fortsätta göra det. Men detta har inte alls samma effekt som om kommunerna från början, för tids vinnande, beretts ett direkt tillfälle att svara på detta betänkande. De förlorar ju tid nu, och tid är viktigt som statsrådet har poängterat. Jag kommer att uppmana alla att yttra sig, men jag undrar om statsrådet kommer att ta lika stor hänsyn till dessa spontanremisser som till dem som är officiellt begärda.

Anf. 3 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag bestrider mycket bestämt att min argumentering var tunn. Det som är mest väsentligt att göra – och där är vi överens – när det gäller en så betydelsefull lag, som rör de enskilda människornas situation, är att se till att vi får en lagstiftning som i enlighet med vad riksdagen har uttalat har blivit föremål för erforderlig beredning i de politiska instanserna och som det kan fattas beslut om i sådan tid att den blir möjlig att tillämpa för dem som har att göra det. Jag tror inte att det finns något annat att säga än att vi i regeringen har gjort vårt yttersta för att fullfölja detta riksdagens uppdrag.

Kommunförbunden och landstingsförbunden är intresseorganisationer för kommunerna. Varje kommun som noggrant har följt den här utvecklingen har möjlighet att inkomma med synpunkter på detta, och det har jag också klart sagt i mitt svar på frågan.

Jag vet inte vad Blenda Littmarck har för uppfattning om regeringens sätt att arbeta, men jag vill med bestämdhet hävda att vi självfallet tar mycket stor hänsyn till vad kommunerna säger i denna viktiga fråga. Vi har också tidigare försökt att på allt sätt – det har också skett i beredningen – foga samman de ganska divergerande uppfattningar som funnits i frågan för att äntligen komma fram till en lösning, så att de människor som behöver vård kan få en adekvat vård. Vi bör också upphöra att diskutera olika vårdteorier så att människorna faller emellan.

Anf. 4 BLENDA LITTMARCK (m):

Herr talman! Jag anser att jag fortfarande inte har fått någon tillfredsställande förklaring till att kommunerna inte direkt uppmanats att avge yttranden. Därmed skulle man ha vunnit tid. Det väsentliga i statsrådets svar är ju att tiden var ett hinder för detta. Men det blir en dubbel omgång om kommunernas yttranden skall tas in till kommunförbunden och bearbetas där och sedan skickas vidare.

Statsrådet kanske blir ännu mera ledsen om jag säger detta, men socialberedningen kunde ha kommit i gång litet tidigare. Socialutskottet

*Om lämplighets-
prövning vid an-
ställning på barn-
dagem och fritidshem*

hade ju fattat beslut om beredningen långt innan den kom i gång och räknade med att man skulle kunna börja med förberedelsearbetet och en kartläggning just för detta.

Anf. 5 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Beträffande den sista frågan: I det första beslutet var det visserligen sagt från socialutskottet att det skulle tillsättas en beredning, men någon klarhet i vad den de facto skulle utföra kom man inte fram till förrän riksdagen hade fattat det andra beslutet i den här frågan.

Sedan vill jag understryka ytterligare att vi självfallet kommer att noggrant studera vad enskilda kommuner säger. Men det är också en fråga om hur olika beslutsordningar fungerar ute i kommunerna. Vi fann att det här sättet var det bästa – en prövning där vi kan utgå ifrån den gemensamma bedömning som kommunförbunden gör men naturligtvis också analysera vad enskilda kommuner som har ett intresse i detta säger.

Det var sedan en fråga till som jag inte har besvarat. Den gällde de politiska ungdomsförbunden. Det är tradition att vi tillfrågar dem i sådana här sammanhang precis som kvinnoförbunden. Det här skulle inte vara något undantag.

Anf. 6 BLENDA LITTMARCK (m):

Herf talman! Statsrådets svar håller inte. Det är fortfarande kommunerna som har det dagliga arbetet. Det är de som direkt vet vad det är fråga om – hur förslaget kommer att slå ut i deras dagliga arbete. Den omgång som har valts kommer att förkorta deras tid att yttra sig. Vi kommer inte att få det breda underlag som vi behöver. Jag tycker att denna ordning är klart otillfredsställande.

Jag förstår mycket väl att man vill ha med ungdomsförbunden och hela Organisationsverige, men det finns därför ingen anledning att utesluta dem det mest angår.

4 § Svar på fråga 1980/81:275 om lämplighetsprövning vid anställning på barndagem och fritidshem

Anf. 7 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Ingrid Sundberg har frågat mig om jag anser att någon form av lämplighetsprövning är motiverad för anställning vid barndagem och fritidshem och hur denna i så fall bör ske.

Kommunerna är skyldiga att bedriva uppföljande studie- och yrkesorientering för att stödja ungdomar som inte har fyllt 18 år och som efter avslutad grundskola varken genomgår utbildning eller har arbete. Detta uppföljningsansvar som ålagts skolstyrelserna syftar till att ge ungdomarna möjlighet till arbete, praktik eller utbildning. Verksamheten skall bedrivas i nära samverkan med berörda lokala statliga och kommunala organ, främst den offentliga arbetsförmedlingen och sociala centralnämnden. För ungdomar

*Om lämplighets-
prövning vid an-
ställning på barn-
daghem och fritidshem*

som inte påbörjar en utbildning och är arbetslösa skall de kommuner som har gymnasieskola kunna anordna introduktionsprogram om högst fyra veckor eller yrkesintroduktion om högst 40 veckor. Yrkesintroduktionen skall så långt möjligt ges en individuell utformning och anordnas i samverkan med företag, institutioner m. m.

Det sätt på vilket uppföljningen skall ske innebär bl. a. att personliga kontakter måste tas för att med den unge diskutera vilka åtgärder som är lämpliga.

I dessa kontakter måste självfallet ligga en bedömning av vilka arbetsplatser som finns tillgängliga och är lämpliga.

Bland de arbetsplatser som kan komma i fråga för placering av ungdomar är daghem och fritidshem. Daghemmen och fritidshemmen har dock ofta en relativt hög personalomsättning. Personalen är många gånger ung och nyutbildad. Samtidigt kan i barngruppen olika barn behöva särskilt stöd. Detta är exempel på faktorer som måste vägas in när man avser att erbjuda ungdomarna arbete inom barnomsorgen.

Jag vill poängtera att uppföljningsansvaret i sig innebär att den unges lämplighet för olika typer av arbete noggrant måste prövas. Före en eventuell placering i daghem eller fritidshem måste dessutom enligt min mening beaktas vilka möjligheter och förutsättningar daghemmet eller fritidshemmet har att ta emot ungdomarna och ge dem handledning. Detta innebär bl. a. att placeringen måste ske i nära samarbete med personalen.

Jag vill dessutom tillägga att man, när man erbjuder ungdomar arbete inom barnomsorgen, alltid måste vara medveten om att arbete bland barn är en ansvarsfull och krävande uppgift. Kommunerna har påtagit sig ett ansvar för de barn som är inskrivna på daghemmet eller fritidshemmet. En ur många synpunkter önskvärd yrkesintroduktion av ungdomarna får inte leda till att förtroendet för barnomsorgen rubbas.

Anf. 8 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka socialministern för svaret, som gör mig litet förvånad. Trots alla vackra ord tycker jag att det finns tecken på en principiell glidning när det gäller uppfattningen om syftet med barnomsorgen i vårt land.

För föräldrar som inte själva kan svara för tillsynen av sina barn är det nödvändigt att veta att barnen är omhändertagna på bästa möjliga sätt. Låt mig säga att det som jag nu skall beröra inte gäller vare sig den fast anställda och ofta mycket kompetenta daghems- och fritidspersonalen eller huvuddelen av alla dem som arbetar och praktiserar på daghem och fritidshem.

När det gällde de unga pojkar som ingick i den s. k. Stockholmsligan visade det sig att den enda tjänst som någon av dem hade haft var daghemstjänst. Vi har haft flera fall av missanpassade ungdomar. Dessa ungdomars enda kontakt med arbetslivet har varit sysselsättning inom barnomsorgen. Nu sade statsrådet Söder att dessa platser skall stå till förfogande, och jag kan hålla med om detta. Däremot fick jag inte svar på frågan i vilken form prövning skall ske.

Torsdagen den
26 februari 1981

*Om lämplighets-
prövning vid an-
ställning på barn-
daghem och fri-
tidshem*

Anställda vid Stockholms stads revisionskontor har gått till hårt angrepp mot fusk med arbetstider och allmän hållningslöshet bland personalen vid Stockholms fritidshem. Till stor del gäller detta utbildad personal och i många fall säkert personal som inte har kunnat få annan anställning.

Vad jag reagerar emot, och där ser jag den principiella glidningen, är att dag- och fritidshem på något sätt utgör platser för rehabilitering eller skyddad verksamhet för missanpassad ungdom. Detta kan bara gå ut över en grupp, nämligen barnen som har lämnats för att få bästa möjliga omsorg.

Det finns skäl för mig att läsa upp en skrivelse från kombinerat AMS och skolöverstyrelsen. Skrivelsen, som har diariéförts på skolöverstyrelsen, har skickats till samtliga länsarbetsnämnder. Det står bl. a. följande: "Inom vissa yrken måste särskilt hårda krav ställas på utövarnas personliga livsföring. T. ex. är alkoholbruk och trafikarbete oförenliga, och för att knyta an till en aktuell debatt inom ett AMU-center i Stockholm, är narkotikabruk oförenligt med arbete i daghem. Samma krav som ställs på utövare av ett visst yrke måste självfallet ställas också på dem som utbildas till yrket."

Jag vill ställa en fråga till statsrådet Söder: När man tar hand om dessa ungdomar, av vilka många inte har kunnat få något annat arbete och inte vill ha någon utbildning, vilken prövning skall då göras, bl. a. med hänsyn till ungdomarnas eventuellt kriminella belastning och missbruk av alkohol eller narkotika?

Anf. 9 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag kan inte se att mitt svar innehåller någon som helst principiell glidning när det gäller ansvaret för de barn som finns i barnomsorgen. Självfallet måste barnomsorgen utgå ifrån barnens behov och förutsättningar. Jag har i mitt svar givit flera exempel på att man utifrån denna utgångspunkt noggrant måste pröva anställning av det här slaget lika väl som den fast anställda personalens anställning. I svaret säger jag t. ex. att man måste driva verksamheten i nära samarbete med arbetsförmedling och sociala centralnämnder. Vidare måste man pröva lämpligheten när det gäller de här ungdomarna. Detta bör också göras i samarbete med skolan, där t. ex. syo-konsulenterna kan spela en avgörande roll. Det kan då bli en komplettering med tanke på uppgifterna inom den sociala verksamheten.

Jag säger alltså redan i mitt svar att den unges lämplighet måste noggrant prövas. Det blir då en fråga för den som är ansvarig för personalen i daghemmet eller fritidshemmet att lösa problemet på det sätt som befinns vara lämpligast vid de olika tillfällena. I svaret säger jag också att arbete bland barn "är en ansvarsfull och krävande uppgift" och slutar med att säga att "yrkesintroduktion av ungdomarna inte får leda till att förtroendet för barnomsorgen rubbas". Vad jag anser i denna fråga kan väl knappast uttryckas klarare.

Anf. 10 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Nej, fru socialminister, jag sade också att det fanns vackra ord i svaret till mig. Men hur ser det ut i verkligheten?

Jag har frågat statsrådet: Hur skall en sådan här prövning gå till? Vilken ledning finns det för syo-konsulenten och för den lokala arbetsförmedlingen när det gäller att göra en sådan här prövning? Lämpligheten skall prövas, men svårigheterna finns också för dem som har ansvaret för den unge. Det kan vara ganska krävande att på rätt sätt placera vederbörande.

Vi vet i dag att det enklaste är att utgå från precis det som står i statsrådets svar:

”Bland de arbetsplatser som kan komma i fråga för placering av ungdomar är daghem och fritidshem.”

Det är mycket lätt att låta en av de här kanske ofta missanpassade ungdomarna få börja på ett daghem eller ett fritidshem, utan att det finns några direktiv för prövning. Och min konkreta fråga till statsrådet är: Skulle statsrådet kunna tänka sig att den skrivelse, som jag förut citerade, gick ut till alla skolor och till arbetsförmedlingarna runt om i landet, så att de blir medvetna om bl. a. att man när det gäller beredskapsarbete för ungdom har rätt att upphöra med arbetet? Det finns fastställt i de nya skärpta direktiv som utfärdats av arbetsmarknadsstyrelsen.

Jag vore också tacksam om socialministern ville säga i vad mån tidigare kriminalitet eller missbruk spelar in vid avgörandet av hur lämplig eller hur olämplig han eller hon är för arbete inom barnomsorgen.

Anf. 11 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Att göra några generella påståenden om olika individers lämplighet för arbete inom barnomsorgen är ju en omöjlighet. Vad man däremot klart måste understryka i alla de instruktioner och meddelanden som går ut är naturligtvis att vid placering av ungdomar i beredskapsarbete, yrkesintroduktion och annat måste lämpligheten hos individen vägas mot den uppgift som han eller hon har. När det gäller de människor – det kan ju också vara äldre i andra sammanhang – som kan delta i vården måste det hela tiden vara ett samspel, så att inte någon far illa. Det åligger skolan, de sociala myndigheterna och arbetsförmedlingen att väga samman dessa faktorer till alla individers bästa.

Det är den uppfattning jag har i denna fråga. Och finns det behov av ytterligare klarhet i instruktioner och annat får vi naturligtvis se över detta.

Anf. 12 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag tyckte att här framkom mycket tydligt skillnaden mellan socialministrarnas och min uppfattning. Jag anser nämligen inte att man när det gäller barnomsorgen skall väga in alla individers bästa – jag menar att barnomsorgen skall vara helt och fullt prioriterad i syfte att ge barnen bästa möjliga omsorg. *Därtill* har samhället skyldighet att svara för återanpassning, sysselsättning, yrkesintroduktion osv. för ungdomar. Men när det gäller

---

*Om lämplighets-
prövning vid an-
ställning på barn-
daghem och fri-
tidshem*

Torsdagen den
26 februari 1981

*Om regeringens
syn på svenskt
idrottsutbyte med
Sydafrika*

barnomsorgen får man inte sätta åsido kravet på att den skall vara så bra som tänkas kan.

Herr talman! Jag vill bara till sist notera att socialministern inte har sagt att tidigare kriminellt förflutet eller missbruk gör en ungdom olämplig för arbete inom barnomsorgen.

Anf. 13 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag har inte uttalat att detta inte kan vara ett kriterium för att en person inte är lämplig. Men jag är inte beredd att göra en sådan generalisering att jag hävdar att en individ i det här samhället, därför att han eller hon någon gång begått en förseelse, för all framtid skulle vara olämplig för en viss sorts arbete, utan missbruk och kriminalitet hos individen skall naturligtvis beaktas vid det tillfälle som det är fråga om – i den situation som är för handen i detta givna tidsskede. Det är en självklarhet. Jag har i ett tidigare anförande här sagt att när det gäller barnomsorgen måste barnens bästa sättas först. Detta hindrar inte att man, när man skall placera ungdomar, också måste utgå från vad varje individ kan och vill och tycker; det är ett samspel, liksom i allt sådant arbete med ungdomars placering i yrkeslivet. Men att barnomsorgen är till för barnen är ett absolut faktum, där vi inte har några delade meningar. Det vill jag gärna konstatera en gång till.

5 §. Svar på fråga 1980/81:280 om regeringens syn på svenskt idrottsutbyte med Sydafrika

Anf. 14 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Tore Claeson har frågat mig om regeringens syn på svenskt idrottsutbyte med Sydafrika.

Frågan om idrottsutbytet med Sydafrika har vid ett flertal tillfällen varit uppe till behandling i Förenta nationernas generalförsamling. Där antogs år 1977 bl. a. en internationell deklaration om idrott och apartheid. I korthet innebär deklarationen att FN:s medlemsländer uppmanas avbryta sitt idrottsutbyte med Sydafrika.

Sverige har röstat för denna FN-deklaration. I en röstförklaring har vi samtidigt understrukt att den svenska idrottsrörelsen har en fri och självständig ställning och att idrottsrörelsen själv bestämmer i sådana här frågor. Vi framhöll också att vi varken kan hindra våra medborgare att fritt resa utomlands eller generellt vägra visum åt medborgare i stater vi erkänner.

Redan år 1968 vid ett extra årsmöte antog Sveriges Riksidrottsförbund dock sådana riktlinjer för svensk idrotts agerande i internationella sammanhang som i huvudsak överensstämmer med de riktlinjer som FN antog år 1977. Riksidrottsförbundets riktlinjer har senare kompletterats genom ett beslut av 1973 års riksidrottsmöte. FN-deklarationen om idrott och apartheid har överlämnats för kännedom till Sveriges Riksidrottsförbund.

---

*Om regeringens
syn på svenskt
idrottsutbyte med
Sydafrika*

Jag vill här erinra om den frivilliga idrottsrörelsens fria och självständiga ställning, bl. a. i förhållandet till staten och samhället i stort. Denna ställning, som idrottsrörelsen delar med övriga folkrörelser, är en av de bärande principerna i vårt demokratiska samhälles uppbyggnad. Att ge diktat åt idrottsrörelsen skulle rimma illa med regeringens önskan att slå vakt om dessa principer.

Som framgått av min redogörelse är det regeringens uppfattning att Sverige inte bör ha något idrottsutbyte med Sydafrika. Jag vill också här hänvisa till att de nordiska utrikesministrarna i en gemensam rekommendation från 1978 uttalat att de nordiska länderna inte bör ha något idrottsutbyte med Sydafrika.

Anf. 15 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Den kände idrottsman som har tagit initiativet till idrottsutbyte med vita pistolskyttar från Sydafrika har, som vi vet, tydligen något slags komplex och behov av att demonstrera på sätt som han har gjort. Detta kunde man kanske lämna därhän, men det är ju över huvud taget olämpligt att börja flirta med Sydafrika när det landet just har torpederat Namibiakonferensen och håller på att skärpa förtrycket och terrorn mot den färgade befolkningen.

Under senare tid har frågan om Sveriges bidrag till Sydafrikas isolering aktualiserats på olika sätt. Bl. a. har Sverige varit värd för den stora konferens, ICSA-konferensen i Södertälje, där en rad internationella och nationella organisationer under FN:s, befrielseströrelsernas och frontstaternas ledning enats om ett flertal konkreta åtgärder för att motverka rasistregimens förtryck mot folken i Sydafrika och Namibia.

Jag vet mycket väl att Sverige har anslutit sig till en FN-resolution som innebär sanktioner mot Sydafrika. Jag vet också att Riksidrottsförbundet säger nej till intresseansökningar från sydafrikanska idrottsmän om man bedömer att de representerar sitt land.

Det svar som jordbruksministern här har lämnat ser jag som positivt. Jag anser det i allra högsta grad nödvändigt att de åtgärder som nu en mycket bred opinion inte minst i vårt land försöker vidta och bidra till för att öka opinionen mot rasistregimen i Sydafrika också får omfatta det kulturella och idrottsliga utbytet. Man kan inte lämna ett så stort fält öppet som idrottsutbytet utgör. Det är därför både positivt och nödvändigt att man från regeringens sida, på sätt som här skett, tar en klar ställning. Visserligen har man gjort det tidigare, men i det läge vi nu har och mot bakgrund av det arbete som pågår i syfte att ytterligare isolera apartheidregimen i Sydafrika är det viktigt att regeringen också ger uttryck åt en bestämd uppfattning.

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

*Om avbrytandet
av utredning om
den svenska bil-
industrin*

6 § Svar på fråga 1980/81:281 om avbrytandet av utredning om den svenska bilindustrin

Anf. 16 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Marie-Ann Johansson har frågat mig vilka skäl som ligger bakom regeringens beslut att avbryta utredningsuppdraget om svensk bilindustri.

Regeringen uppdrog den 13 oktober 1977 åt statens industriverk att utreda vissa frågor om svensk bilindustri.

Industriverket har till regeringen överlämnat rapporterna Svensk personbilsindustri – några utgångspunkter inför 1980-talet (SIND PM 1979:8) samt Svensk bilindustri och dess underleverantörer (SIND PM 1980:20).

För att bereda utrymme för genomförande av utredningsuppdrag som för tillfället är mera angelägna har regeringen nyligen beslutat att upphäva den del av det ursprungliga uppdraget som avsåg lastvagnar.

Tillfälle till fortlöpande diskussion mellan regeringen, bilföretagen och de fackliga organisationerna om utvecklingen inom bilindustrin ges inom bilbranschrådet.

Anf. 17 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på frågan. Den handlar om det utredningsuppdrag som regeringen gav till statens industriverk och som gällde att utreda vissa frågor rörande svensk bilindustri.

Den första delutredningen om personbilsindustrin kom ut 1979 och orsakade på sin tid ett visst rabalder. Man menade från bilindustrihåll att det var en utredning som aldrig borde ha publicerats. Den kunde skada den svenska bilindustrins affärer, framför allt med utlandet. Man tyckte att den var alltför negativ när det gällde bilindustrins framtid. Vad man då avsåg var förmodligen de framtidsprognoser som var knutna till utredningen och som visade en dyster bild för personbilsindustrin.

Samma typ av framtidsbilder fanns till nästa delutredning om underleverantörerna, men det orsakade inte samma protester från industrihåll när den utredningen presenterades.

Oavsett framtidsbilder och prognoser, som ju alltid blir osäkra, har dessa utredningar innehållit en hel del faktauppgifter av olika slag som är av betydelse för att bedöma denna industri. Det är bra att sådana utredningar görs och att de inte bara görs för industrigrenar som befinner sig i akut kris utan också för andra betydelsefulla industrier.

Bilindustrin är mycket betydelsefull för svensk ekonomi och svensk sysselsättning – det hoppas jag att industriministern kan vara överens med mig om. Det är därför beklagligt att man inte genomför denna utredning utan lämnar den del av utredningen som skulle behandla lastfordonen därhän. I och med det omöjliggör man för riksdag, regering och andra intressenter att få en helhetsbild av denna så viktiga industri.

Efter vad jag kan förstå har industriverket redan tagit fram en hel del uppgifter och arbetat på denna studie. Jag tycker därför att det är ett visst

slöseri med pengar att nu avbryta arbetet.

I svaret nämner industriministern att man har gjort det här för att bereda utrymme för andra utredningar som för tillfället är mera angelägna. Men det är väldigt svårt att bedöma om detta är ett klokt beslut när man inte vet vad det är för utredningar som i stället skall komma till stånd inom industriverket.

Det vore därför intressant att höra vad det är för allmän politik som ligger bakom regeringens bedömning. Vilka utredningar är mera angelägna? Är det bara krisindustrier som industriverket nu skall ägna sig åt, eller är beslutet ett led i en allmän inskränkning av industriverkets verksamhet? Menar man kanske från regeringens sida att detta är ett led i industripolitiken, som innebär att industrierna numera skall lämnas i fred och att marknadskrafterna skall få verka? Jag kan inte tro att bilbranschrådet, som industriministern nämner i slutet av sitt svar, på något sätt skulle kunna ersätta en utredning – det är ju inte alls samma sak.

Anf. 18 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Utredningsarbetet må bedrivas i industriverkets regi eller någon annanstans. Men givetvis får det inte vara ett självändamål. Det måste ha en klar målsättning, en klart definierad uppgift att fylla för att kunna bereda beslutsunderlag. I den situation som vi nu befinner oss i blir vi tvungna att prioritera även utredningsinsatserna.

Lastvagnsindustrin tillhör f. n. Sveriges mest framgångsrika exportindustrier. Det finns därför enligt min bedömning ingen anledning att fortsätta utredningsarbetet inom den branschen. Jag tror att de diskussioner som förekommer i bilbranschrådet ger tillräckligt underlag för att vi skall kunna följa utvecklingen på lastvagnssidan. Det finns alltså inte någon som helst anledning att i nuvarande läge ta upp utredningsarbetet. Vi är självfallet beredda att ompröva den inställningen, om situationen för branschen radikalt skulle förändras.

Anf. 19 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Beträffande det sista som industriministern sade om möjligheten till omprövning: Det är väl bättre att vara litet mer framsynt och färdigställa en utredning som ändå är påbörjad i stället för att som nu avbryta den.

Bilbranschrådet ger visserligen möjlighet till diskussioner. Men det är inte alls samma sak som att ha en utredning som sedan presenteras och som alla politiker kan ta del av. Den här utredningen borde ha en uppgift att fylla. Jag vet att lastvagnsindustrin är framgångsrik, men den ingår ändå i den svenska bilindustrin som faktiskt inte kan sägas vara problemfri, även om den inte diskuteras lika mycket nu som då utredningen tillsattes. Även vid den tidpunkten var lastvagnsindustrin mycket framgångsrik. Trots det ansåg man från regeringens sida att den utredning det här gäller skulle innefatta såväl personbilssidan och lastbilssidan som underleverantörerna. Det tycker jag var en riktig bedömning. För att få ett grepp om en industri måste man

Torsdagen den
26 februari 1981

*Om tidpunkten
för förslag till
riksdagen rörande
hälsovårdsnäm-
ndernas framtida
uppgifter*

faktiskt ta med alla områden, även om ett råkar vara mera framgångsrikt.

Jag undrar vad det är som har ändrats sedan den dagen då utredningen tillsattes och man gjorde den här bedömningen. Det kan ju inte kosta så fruktansvärt mycket pengar att färdigställa en sådan utredning. Jag kan därför inte tänka mig att det är ekonomiska skäl som ligger bakom detta.

7 § Svar på fråga 1980/81:284 om tidpunkten för förslag till riksdagen rörande hälsovårdsnämndernas framtida uppgifter

Anf. 20 Statsrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Åke Wictorsson har frågat mig när hälsovårdsstadgekommitténs förslag kommer att föreläggas riksdagen i form av en proposition.

Inom socialdepartementet har utarbetats ett förslag till lagrådsremiss med ledning av hälsovårdsstadgeutredningens betänkande och de remissvar som kommit in.

Överläggningar har därefter tagits upp med ledningen för Svenska kommunförbundet bl. a. inom ramen för stat-kommungruppens arbete. Vid dessa överläggningar har ledningen för Kommunförbundet motsatt sig förslaget. Överläggningarna med Kommunförbundet i denna fråga skall troligen fortsätta i dag.

Det är min förhoppning att överläggningarna skall kunna resultera i att en proposition i ämnet kan föreläggas riksdagen.

Anf. 21 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Holm för svaret på min fråga.

Det är så att hälsovårdsstadgekommittén och den kommitté som haft till uppgift att se över miljöskyddslagen har arbetat parallellt och delvis tillsammans för att vi skall få en lagstiftning som överensstämmer och en organisation för det lokala miljövårdsarbetet som fungerar bra. Deras förslag förutsätter att båda lagstiftningskomplexen genomförs.

Vi har nu fått förslag till riksdagen om ändringar av miljöskyddslagen, men vi har ännu inte fått något förslag om översyn av hälsovårdsstadgan och om nya verksamhetsformer för hälsovårdsnämnderna. Jag tolkar svaret på min fråga så att statsrådet Holm delar min uppfattning, att det är mycket angeläget att dessa båda lagar kommer att tillämpas samtidigt och att vi kan lösa de problem som finns på det här området lokalt när det gäller att tillämpa olika lagar.

Av svaret framgår att Kommunförbundet skulle ha motsatt sig denna lagstiftning. Det verkliga förhållandet är ju att Kommunförbundet har tillstyrkt lagstiftningen. Men sedan är det naturligtvis den strypsnara som regeringen har satt på kommunerna när det gäller deras ekonomiska situation som gör att kommunerna har svårt att möta de här kraven. Jag vill framföra som en bestämd uppfattning att det är angeläget att regeringen ser

till att det blir ett utrymme för kommunerna, så att de kan fortsätta att bygga ut det lokala miljövårdsarbetet. Olika företrädare för den borgerliga regeringen har visserligen låtit framskymta att den ekonomiska krisen skulle kunna tas till intäkt för att skära ner ambitionerna på miljövårdssidan. Det vore utomordentligt beklagligt om så skulle bli förhållandet. Vi skulle då inte bara riskera att hushålla dåligt med våra resurser utan också långsiktigt dra på oss kostnader av betydligt större omfattning än vad som blir fallet om vi redan från början kan ha ett effektivt arbete på det lokala planet i fråga om tillsyn och annan verksamhet på miljövårdssidan.

Det finns ju i vårt land ett spontant folkligt engagemang i miljövårdsfrågorna. Bästa sättet att möta det och tillmötesgå de synpunkter som människorna har när det gäller att utveckla miljövården måste vara att bygga ut den lokala, dvs. den kommunala, verksamheten på det här området.

Anf. 22 Statsrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är viktigt att den här hälsoskyddslagstiftningen kommer till stånd.

Kommunförbundet har ansett att det förslag till lagrådsremiss som vi utarbetat inom departementet dels leder till vissa kostnadsökningar för kommunerna, dels innebär en onödig detaljreglering av kommunal verksamhet. Med återopande av detta har förbundet motsatt sig förslaget.

Jag delar principiellt Kommunförbundets uppfattning att det i den allvarliga situation som vårt lands ekonomi nu befinner sig i inte finns utrymme för statliga beslut som kan leda till ökade kostnader för kommunerna. Jag delar också uppfattningen att staten genom bl. a. minskad detaljreglering måste medverka till att kommunerna kan utnyttja tillgängliga resurser på ett mer effektivt sätt.

När det gäller uppfattningen att förslaget skulle leda till en onödig detaljreglering vill jag här peka på det förhållandet att de drygt 80 paragraferna i nuvarande hälsovårdsstadga föreslås ersatta av mindre än 30 paragrafer i den nya lagen. Härtill kommer att den föreslagna lagen har ramlagskaraktär med kortare och mindre detaljerade lagparagrafer än motsvarande paragrafer i hälsovårdsstadgan. Förslaget till ny lagstiftning innebär således en minskad detaljreglering av den kommunala verksamheten. Den föreslagna lagen innehåller emellertid bestämmelser om att den allmänna hälsovården skall tillgodose vissa minimikrav som är lika för hela landet.

Det är också min bestämda uppfattning att det förslag till lagrådsremiss som utarbetats inom departementet inte kommer att leda till vare sig ökade kostnader för kommunerna eller till en onödig detaljreglering av deras verksamhet. Min bedömning av förslaget till lagrådsremiss skiljer sig alltså från Kommunförbundets, och det är, som jag tidigare framhöll, min förhoppning att en överenskommelse med Kommunförbundet skall nås och att en proposition i frågan skall kunna föreläggas riksdagen.

Torsdagen den
26 februari 1981

---

*Åtgärder mot fri-
levande vildsvin*

Anf. 23 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka för det kompletterande svaret att en proposition skall komma till riksdagen. Sedan är jag kanske något mer övertygad än Elisabet Holm om att kommunerna själva har de bästa förutsättningarna att bedöma dels vad en ändring kommer att medföra för kostnader, dels vad som kan vara en onödig detaljreglering. Självfallet finns det ingen orsak att i onödan belasta kommunerna med detaljregleringar som ökar kostnaderna. Men jag tror också att det är angeläget att framhålla att den strypsnara som regeringen sätter på kommunerna inte får hindra en angelägen miljövärdareform.

8 § Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1980/81:108 till justitieutskottet
1980/81:115 till utrikesutskottet

9 § Föredrogs och hänvisades
Motion
1980/81:1947 till civilutskottet

10 § Föredrogs
Skatteutskottets betänkande
1980/81:27 om senareläggning av vissa tidsgränser i fastighetstaxeringsla-
gen

Utskottets hemställan om att betänkandet skulle företas till avgörande efter endast en bordläggning bifölls av kammaren.

Vad utskottet i övrigt hemställt bifölls.

11 § Åtgärder mot frilevande vildsvin

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1980/81:16 om åtgärder mot frilevande vildsvin m. m. (prop. 1980/81:82).

Anf. 24 JAN-ERIC VIRGIN (m):

Herr talman! Vildsvinet är i flera länder i Europa ett viktigt jaktvilt. Man räknar med att den totala avskjutningen där nu är en kvarts miljon djur årligen. Tack vare sin höga reproduktionsförmåga ger vildsvinet större avkastning och fler jakttillfällen än något annat klövvilt. De biologiska förutsättningarna söder om Dalälven i Sverige bör som helhet vara positiva. Det är viktigt att en detaljerad undersökning, såsom föreslås i propositionen, kommer till stånd så att osäkra uppgifter om vad förekomsten av frilevande vildsvin kan innebära ur skadesynpunkt kan klarläggas. Såväl erfarenheterna som kunskaperna om vildsvin i svensk miljö är begränsade.

Undersökningen, vars resultat skall redovisas till regeringen, bör enligt min mening bedrivas i minst tre år, som jag föreslagit i min motion. Dock kan jag ansluta mig till den moderata reservationen, där en försöksperiod på fem år föreslås. I propositionen är förslaget till försöksperiod vagt skrivet. Där sägs att försöket bör bedrivas under i varje fall tre år. Men en brasklapp är insmugen: Om olägenheterna skulle bli för stora kan omedelbara åtgärder för att utrota stammen få vidtagas.

Om en tämligen lång försöksperiod beslutas, behålls handlingsfriheten och en klaggörande diskussion om vildsvinets framtid hinner utvecklas. Dessutom ges forskarna möjlighet att studera dels de skador som vildsvinet kan göra i jordbruket, dels om samhället i övrigt är berett att acceptera vildsvinet som ett återinfört inslag i den svenska faunan. Det enda fall som borde kunna ge anledning till avbrytande av undersökningen under perioden skulle vara en klart dokumenterad sjukdomsspridning genom vildsvin.

I propositionen föreslås det s. k. Mörkö-Tullgarnsområdet i södra delen av Stockholms län som försöksområde. Dock anser jag att man, för att erhålla ett ännu säkrare undersökningsmateriel beträffande frilevande vildsvin, bör inrätta åtminstone ytterligare ett försöksområde utöver Mörkö-Tullgarnsområdet. Detta har också varit ett av alternativen i jakt- och viltvårdsberedningens förslag.

Kronobergs län borde utöver Stockholms län få bli ett försökslän för frilevande vildsvin. Här inleddes dessutom försöken med reglerad älgjakt. Länet är ett föregångslän vad gäller viltvård, och markägarna och jägarna är vana att samarbeta över ägargränserna. Ägarstrukturen är i detta län motsatsen till vad som förekommer i Mörkö-Tullgarnsområdet. I det sistnämnda området är markägarna få och stora med många utarrenderade lantbruk, medan det i Kronobergs län i huvudsak är en ägarkategori bestående av självägande mindre lantbrukare med en del sidoarrenden.

Vidare är det skillnad mellan länen i fråga om klimat-, natur- och växtbetingelser, vilket är till fördel vid en utvärdering.

I remissvaret har länsstyrelsen i Kronobergs län ställt sig negativ mot vildsvin, medan däremot länsjaktvårdsföreningen ställt sig positiv. Skulle en utvärdering i hela Kronobergs län anses vara för omfattande, kunde t. ex. bara en kommun i länet utväljas såsom försöksområde. I sådant fall skulle Älmhults kommun vara lämplig. I denna fanns 1978 en vildsvinsstam på åtta djur, vilka dock senare utrotades. Biotopen inom delar av denna kommun är den bästa tänkbara för vildsvin.

När det gäller ersättningsfrågorna med anledning av försöksområdets vildsvinsskador på grödorna ansluter jag mig helt till den moderata reservationen – att alla skadedrabbade ersätts på ett rimligt sätt, vare sig skadorna är stora eller små.

Brukarstrukturen i Mörkö-Tullgarnsområdet består av förhållandevis många arrendatorer.

Frågan om jordägarnas/jakträttsinnehavarnas ställning i förhållande till skadelidande jordbruksarrendatorer aktualiseras framför allt på grund av skador av vildsvin.

Man måste nog i framtiden räkna med att jordägarna påtar sig ett ekonomiskt ansvar för viltskadorna. Det borde i första hand kunna ske genom att man i arrendeavtalen ger utrymme för att jämka arrendeavgiften på grund av onormala viltskador. Genom avtal undviker man lagstiftning. Med onormala viltskador avses skador av den omfattning eller det slag som man ej hade anledning att räkna med vid arrendeavtalets ingående. Vissserligen kan det tyckas obilligt att jordägaren får ansvaret för skador som han själv ej vållat, såsom t. ex. när det gäller vildsvinen på Mörkö. Men man kan ej komma ifrån att viltskadorna påverkar arrendeställets avkastning och att det trots allt ligger närmare till hands för jordägaren/jakträttsinnehavaren än för arrendatorn att bära ansvaret för viltet.

Slutligen, herr talman, hoppas jag beträffande frågan om vildsvinens vara eller icke vara i Sverige att en undersökningsperiod skall ge underlag för ett slutligt ställningstagande om ett antal år i Sveriges riksdag.

Jag yrkar bifall till den moderata reservationen, som gäller mom. 2 och 3.

Anf. 25 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Riksdagen har i dag att ta ställning till regeringens förslag om frigående vildsvin i vårt land. Frågan har tidigare beretts i den s. k. jakt- och viltvårdsberedningen. I beredningen fanns en majoritet för att vi inom landet skulle ha en frigående vildsvinsstam. En sådan stam skulle enligt majoritetens förslag hållas under tillväxtkontroll. Som ledamot av utredningen intog jag den ståndpunkten att vildsvin skulle utgöra ett så starkt intrång och förorsaka så pass mycket skada, framför allt på jordbruket men i viss mån också inom skogsbruket, att jag för den skull ställde mig avvisande och ansåg att vi inte borde tillåta vildsvin i landet.

Det är att märka att då vi nu här i riksdagen liksom tidigare i beredningen gör överväganden om lämpligheten av att ha frigående vildsvin i Sverige, gör vi det under trycket av det faktum att vi har en frigående vildsvinsstam om ca 150 djur. Stammen som vi nu har härleder från "rymlingar" från ett hägn i Trosatrakten. Vi har alltså inte möjlighet att fritt och obundet fatta det här beslutet, utan vi gör det som sagt under trycket av att vildsvin i fritt tillstånd är ett faktum.

Remissinstanserna har självfallet gett uttryck för olika synpunkter i den här frågan. Dock finns en bred majoritet bland remissinstanserna som uttrycker stor tveksamhet beträffande lämpligheten av frigående vildsvin. Att jord- och skogsbrukets företrädare är direkt negativa är lätt att förstå, då även en begränsad vildsvinsstam kan förorsaka betydande skador i jordbruket.

Däremot är det kanske mera överraskande att man även inom jägarkretsar intar en nog så avvaktande hållning. Således har ungefär hälften av landets länsjaktvårdsföreningar i en remiss ställt sig avvaktande eller rent av avvisande. Påfallande många har uttalat en principiell anslutning till tanken att det bör finnas frigående vildsvin men ställt sig mer eller mindre direkt avvisande till vildsvin i det egna länet. Sålunda kan deras inställning uttryckas

på det här sättet: Nog är det trevligt att ha vildsvin och nog vore det skojigt att kunna jaga vildsvin, bara vi inte behöver ha dem i vårt eget område. En sådan inställning kan kanske inte tolkas på annat sätt än att den är avvisande.

Regeringens proposition har utformats för att så långt möjligt tillgodose alla olika önskemål. Som ett litet generaliserande omdöme om propositionen kan onekligen sägas att regeringen föreslår att vi förbjuder vildsvin i de helt dominerande delar av landet där stammen nu är fåtalig. Däremot tillåter vi vildsvin – om än under en försöksperiod – där stammen är förhållandevis riklig, i Tullgarn-Mörkö-området i Stockholms län.

Trots att jag alltså i utredningen ställde mig negativ till frigående vildsvin avser vi inom moderata samlingspartiet inte att gå emot regeringens proposition. Däremot har försöksverksamheten fått sådan utformning i propositionen att vi föreslår förändringar i den delen.

Det är ett känt faktum att motståndet mot vildsvin bland lantbrukarna i Tullgarn-Mörkö-området är ganska kompakt. Det förhållandet att vi nu likväl ställer oss bakom en försöksverksamhet med vildsvin just i detta område gör att vi föreslår ett visst tak för stammens storlek under den tid försöksverksamheten skall bedrivas. Vi kan nämligen inte utesluta att propositionens förslag om 50–100 djur i försöksverksamheten kommer att medföra stora skador i jordbruket i detta område med åtföljande betydande skadeståndskrav.

För den skull föreslår vi att stammen under försöksperioden inte skall tillåtas överstiga i runt tal 50 djur. Vi har också vänt oss emot propositionens förslag att försökstiden om tre år skall kunna avbrytas om alltför stora olägenheter uppstår. Detta önskemål hos regeringen att kunna avbryta försöksverksamheten är i och för sig förstäeligt men öppnar ju möjligheten till att vi inte får något försöksresultat alls.

Sammanfattningsvis kan alltså propositionen mynna ut i: stora skador, höga kostnader och inget försöksresultat. Detta har vi med vår reservation försökt komma till rätta med på så sätt att vi föreslår ett reducerat antal djur i försöksområdet och förlängning av försökstiden från tre till fem år, vilket förhoppningsvis också ger det åsyftade säkra resultatet.

Med hänsyn till de olägenheter som kan drabba lantbruket i anledning av försöksverksamheten uttalas i propositionen att ersättning för skador som uppkommer skall betalas fullt ut, med undantag för sådana skador som saknar ekonomisk betydelse. Det är oklart vilken typ av skada som här anses sakna ekonomisk betydelse. Det kan vara fråga om sådana skador i naturen som inte direkt försakar markägarens penningförluster. Det kan också avse skada på trädgårdsodling som rimligen inte har med ägarens försörjning att göra men ändå kan ha såväl ekonomisk som annan betydelse för den det gäller.

Att formuleringen kan stå för viss typ av självrisk är inte heller uteslutet. I detta fall kan det dessutom vara fråga om varierande och icke obetydliga penningbelopp. Det är uppenbart att för en större lantbrukare kan en skada genom vildsvin, uppgående till några hundra kronor, inte sägas vara av ekonomisk betydelse och för den skull inte behöva utbetalas. Med hänsyn till

Torsdagen den
26 februari 1981

---

*Åtgärder mot fri-
levande vildsvin*

att ett begränsat geografiskt område påtvingas denna försöksverksamhet är det enligt vår mening ytterst angeläget att någon typ av reducerat belopp genom självrisk inte förekommer.

Sammanfattningsvis kan man inte undgå att notera propositionens välvilliga försök att tillgodose både dem som inte vill ha vildsvin och dem som vill ha vildsvin i fritt tillstånd i de svenska markerna. Propositionen får därmed något av ett rävgryts egenskaper med utgångar åt olika håll. Således medges förbud för dem som önskar det, medan de som vill ha vildsvin tillgodoses genom försöksverksamhet i Stockholms län, såsom länsstyrelsen där har önskat. Försöksverksamheten med ett mindre antal djur, som det heter i propositionen, betyder i själva verket försöksverksamhet i Stockholms län med över hälften av den svenska vildsvinsstammen. Lantbruket skall enligt propositionen tillgodoses genom möjligheten att avbryta försöksverksamheten. Ersättning för skador skall ges "fullt ut", men inte om det saknar ekonomisk betydelse. Herr talman! Var skall detta sluta?

En klar förbättring av försöksverksamheten försöker vi uppnå genom vår reservation, och därför tycker vi att det vore rimligt och riktigt att riksdagen samlar sig bakom den moderata reservationen, till vilken jag härmed yrkar bifall.

Anf. 26 FILIP JOHANSSON (c):

Herr talman! Det kan synas en aning underligt att en norrlänning går upp i en debatt om vildsvin, och jag skall gärna erkänna att de för mig inte har det allra ringaste intresse. För det första finns det inte förutsättningar att ha vildsvin i Norrland, för det andra är jag glad åt att den situationen råder. När jag ändå går upp här är det för att yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan i denna fråga, eftersom ordföranden är frånvarande.

I detta sammanhang vill jag emellertid också säga att det är med den största förvåning jag har varit med om behandlingen av detta ärende, där Arne Andersson i Ljung har försökt att sätta sig på alla de stolar som över huvud taget kan tänkas finnas. Först satt han med i jaktvårdsberedningen, där han yrkade avslag på vildsvinsförslaget, givetvis därför att han ville tillfredsställa de markägare i hans omgivning som inte på något som helst sätt ville ha de här grisarna in på sig. Men sedan visade det sig att det fanns markägare som var intresserade av vildsvin, och Arne Andersson hade också kontakt med en del jägare som gärna ville ha vildsvin. Då kunde han inte undgå att försöka tillgodose även deras önskemål. Följden är att han inte bara gått med på propositionen, utan han har gått ännu längre. Han vill ha en försöksperiod på minst fem år – troligen av den anledningen att han vill medverka till att under den tiden få en så stor spridning på denna stam att det inte blir särskilt lätt att avbryta det hela.

Detta står i strid med att han säger sig vilja begränsa stammen till 50 djur. Men det är ju här fråga om frilevande vildsvin, och det torde därför inte finnas särskilt stor möjlighet att med någon exakthet veta om det finns 50 djur eller 60 eller 65.

Propositionen säger att stammen skall begränsas till mellan 50 och 100

djur. Det måste då bli fråga om en allmän bedömning av stammens storlek. Om man bedömer att den inte håller sig inom dessa gränser, skall självfallet åtgärder vidtas.

När det gäller försökstidens längd är det klart sagt i propositionen att den skall vara i varje fall tre år, men om sådana skador uppkommer att man inte vill fortsätta längre, kan försöksperioden avbrytas utan vidare diskussion.

Så något om ersättningen för de skador som dessa djur vållar.

Jag måste, som jägare och därmed intressent i den fond ur vilken dessa skador skall betalas, klart säga ifrån att jag inte är särskilt intresserad av att alla landets jägare med sina medel skall bidra till att betala skador av ett djurslag som bara finns på ett litet område, där man dessutom ansökt om att få ha dessa djur fritt för att bedriva en viss försöksverksamhet med dem. Jag har ändå accepterat detta därför att det är fråga om en försöksperiod. Jag utgår ifrån att skulle det visa sig – vilket jag knappast tror – att man kommer att finna det lämpligt att fortsätta med detta djurslag i vår fauna, måste givetvis skadorna ersättas i annan ordning.

Propositionen sträcker sig så långt som till att säga att det skall vara en generös prövning av ersättningsfrågorna, att samtliga skador skall ersättas utan någon form av självrisk, därför att det är fråga om ett mindre bestånd och en försöksverksamhet.

Vad som förvånar mig på det allra högsta är att detta inte är tillräckligt för Arne Andersson. Han menar att man skall ha någonting utöver full ersättning. Det skulle vara bra intressant att få reda på vad han menar med detta. Han vill att även om dessa djur inte åstadkommit ekonomisk skada skall ändå ersättning utgå. Det finns verkligen anledning att förvåna sig över ett sådant ställningstagande.

Jag tycker det finns anledning för moderaterna att bestämma sig för var de skall stå i denna fråga – om de vill ha dessa djur, på hur många områden de vill ha dem, om det räcker med att ersätta de skador som uppstår eller om markägaren också skall ha betalt för att djuren möjligen går över marken utan att åstadkomma någon skada. Menar möjligen Arne Andersson att om dessa djur är ute och bökar på en myr skall markägaren ha ersättning även om det inte går att bevisa att någon ekonomisk förlust åstadkommits?

Jan-Eric Virgin ville ha ytterligare försöksområden och var också inne på att skadorna till en del skulle tas av markägarna, åtminstone framöver. Var står Arne Andersson på den punkten? Kan vi få ett klarläggande, så att det – eftersom han talar så mycket om den moderata uppfattningen – klagörs att det finns en moderat uppfattning som han vill driva vidare. Men klarläggandet måste självfallet vara sådant att det över huvud taget går att tolka.

Anf. 27 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det är väl alldeles uppenbart, Filip Johansson, att det aldrig kommer att utgå någon ersättning för skador på de norrländska myrarna – myrar finns ju bara i Norrland. Det är ett hopplöst exempel. Myrarna ligger nämligen ovanför vildsvinens nordgräns. Filip Johansson behöver därför inte fundera mera på det spörsmålet. Däremot hade det varit förtjänstfullt om

Torsdagen den
26 februari 1981

---

*Åtgärder mot fri-
levande vildsvin*

propositionen, eller Filip Johansson själv, hade kunnat klara ut vad det är för typ av skada som inte skall ersättas.

Den deklaration som Filip Johansson här gjorde är värdefull av det enkla skälet att riksdagen har fått veta att Filip Johansson, och jag förmodar även centerpartiet, har den uppfattningen att det inte är fråga om någon reducering av beloppen. Därmed är vår farhåga beträffande den praktiska tillämpningen undanröjd. Filip Johansson har på ett bra sätt klargjort att vår farhåga var obefogad. Det tycker jag är utomordentligt bra. Vi är följaktligen överens på den punkten.

Filip Johansson antydde också att jag försöker sitta på flera stolar. Nej då, så är inte fallet. Vi har i vår reservation till detta utskottsbtänkande t. o. m. talat om att vi i grunden har den uppfattningen att vildsvin kan förorsaka så stora skador i jordbruket, kanske också i skogsbruket, att vi för den skull inte skall ha frilevande vildsvin. Därför får Filip Johanssons kritik mot mig och moderata samlingspartiet närmast den innebörden att ni inte tycker om att vi ställer oss bakom regeringens proposition. Vi ställer oss nämligen bakom regeringens propositioner även då vi inte tycker att de är förträffligt utformade. I detta fall har vi med en liten reservation föreslagit sådana ändringar att propositionen skall bli bra.

Vi har således ställt oss bakom propositionen – och det är egentligen detta vi får kritik för. Om vi inte hade haft den ambitionen, hade vi helt enkelt sagt att vi inte skall ha frilevande vildsvin i Sverige – så enkelt är det. Det är således bara fråga om en stol. Det är i stället propositionen som har ett rävgräts egenskaper – många utgångar. Det är detta som Filip Johansson kallar många stolar. Regeringen har faktiskt i propositionen försökt vara så omfamnande mot alla intressen att propositionen behövde den komplettering som den moderata reservationen innebär – en enligt min mening fördelaktig komplettering.

Anf. 28 FILIP JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är inte jag som har klargjort ersättningsfrågorna – de är tillräckligt klargjorda i propositionen. Något vidare klarläggande behövs därför inte.

Arne Andersson i Ljung sade att moderaterna i reservationen har talat om att de inte vill ha några vildsvin. Men de har i samma reservation talat om att de vill ha en försöksperiod som är garanterat längre än vad propositionen sträcker sig till. Av vilken anledning? Är det inte därför att moderaterna vill säkerställa att vildsvinen får vara kvar i minst fem år?

Arne Andersson i Ljung sade att det är en liten reservation som moderaterna har avgett. Den är ganska omfattande, men den innehåller inte särskilt mycket – det skall jag gärna erkänna.

Arne Andersson sade vidare att propositionen har ett rävgräts egenskaper. I så fall ger den moderata reservationen intryck av att utgöra två rävgräts. Den ena är Jan-Eric Virgins. Han har ju också instämt i reservationen. Det andra är Arne Anderssons. Jag har inget emot att moderaterna kryper in i var sitt

gryt, men nog vore det välgörande om de, när de nu talar så mycket om den moderata politiken i vildsvinsfrågan, kunde samsas om ett.

Anf. 29 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det är, Filip Johansson, kanske litet väl mycket tal om gryt, för det har inte särskilt mycket med vildsvinsjakt att göra. Jag ber om överseende om jag möjligen ledde Filip Johansson in på den tankegång-
en.

Eftersom det tydligen var svårt att fatta för en ledamot här i kammaren, vill jag klargöra vad vi har försökt åstadkomma med vårt förslag till förändring av försöksverksamheten. Jag sade i mitt första anförande att de i propositionen angivna riktlinjerna för försöksverksamheten möjliggör att det blir stora skador för lantbruket med åtföljande höga ersättningskrav. Dessutom garanterar inte den föreslagna verksamheten något försöksresultat. Vi ansåg att om man, mot vår vilja, skall ha en försöksverksamhet så bör den ge något resultat och inte bara vara en påse där man samlar in negativa effekter i form av skador och kostnader. Därför säger vi: Gör gärna ett försök med ett begränsat antal vildsvin som vi har under kontroll. Och gör gärna försöksperioden litet längre, för att garantera att det blir ett resultat.

Visst är det på det sättet, Filip Johansson, att propositionen inte garanterar att stammen skall hållas under kontroll. Det kan ligga någonting i det, men det kan inte användas som kritik mot oss för att vi vill ha vildsvinen kvar. Vi har försökt lösa den frågan på ett förnuftigt sätt. Till de lantbrukare som är mycket bekymrade över den försöksverksamhet som förläggs till deras marker har vi sagt att vi skall vara utomordentligt generösa i ersättningsbestämmelserna. Om dessa lantbrukare påtvingas en verksamhet som de inte vill ha, skall de ersättas ordentligt. Filip Johansson och jag är överens på den punkten. Den farhåga som jag gav uttryck för i mitt huvudanförande är överflödig och obefogad, säger Filip Johansson, och då kan vi bilägga detta resonemang. Är det så att skador skall ersättas på det generösa sätt som Filip Johansson beskriver tycker vi det är bra. Och det är bra att kammardebatten också har klarlagt detta.

Anf. 30 FILIP JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Låt mig bara notera att Arne Andersson i Ljung – trots att han kan befara att det blir skador – är utomordentligt angelägen om att försöket får pågå med skador som följd under fem år. Detta är i motsats till vad som står i propositionen, där man klart säger att om skadorna blir för omfattande skall detta försök avbrytas. Då är vi definitivt inte beroende av någon vidare försöksverksamhet. Men Arne Andersson är angelägen om att skadorna skall få göras i minst fem år, hur stora de än är. Jag vill bara notera detta.

Jag glömde i mitt förra anförande att konstatera att Arne Andersson gör gällande att det inte finns några myrområden annat än i Norrland. Det var en nyhet för mig – det skall jag gärna erkänna. Jag trodde att det fanns myrmarker även i andra delar av landet.

*Åtgärder mot fri-
levande vildsvin*

Anf. 31 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag vill gärna citera det stycke i proposition 82 som vi som väckt motion 1360 finner innehålla de avgörande argumenten för att en frilevande vildsvinsstam inte skall tillåtas i någon del av Sverige. Föredraganden säger:

”Som jag tidigare har anfört i prop. 1979/80:111 om ersättning vid viltskador m. m. har jag den uppfattningen att vi skall värna om vår fauna, även om vissa djurarter medför skador eller inte ger något ekonomiskt utbyte. Enligt min mening är det samtidigt ett viktigt led i omvårdnaden av vår fauna, att införandet av en ny art i landet föregås av noggranna överväganden. En ny eller återinförd djurart kan innebära risker för att smittsamma djursjukdomar sprids och att vildsvinen kan komma att konkurrera med andra inhemska djurarter. Vid avgörandet av om vårt land bör tillföras en sådan djurart bör hänsyn tas inte bara till konsekvenserna för de djur som redan tillhör vår fauna utan också till andra motstående intressen. Förhållandena i vårt land är nu annorlunda än då vildsvinet tillhörde vår fauna. Det gäller bl. a. förekomsten av djur för vilka vildsvinet är ett naturligt villebråd. Frågan om vi bör behålla de i landet frilevande vildsvinen bör följaktligen prövas med hänsyn till vilka konsekvenser en vildsvinsstam kan få på djurlivet i övrigt med beaktande av andra allmänna och enskilda intressen.”

Det är just dessa konsekvenser som lett fram till vårt ställningstagande. Införandet av vildsvin i Sverige har inte föregåtts av de noggranna överväganden som föredraganden anser viktiga. Som Arne Andersson i Ljung påpekade är det tvärtom så att den stam som nu lever i frihet i södra Stockholms län är ett resultat av att ett antal djur rymt från ett privat vilthägn. Arne Andersson säger att han tagit ställning under trycket av att det nu finns frilevande vildsvin. Men om man överförde den principen att fatta beslut på andra områden skulle det få förödande konsekvenser.

Dessutom förtjänar det att påpekas att de förhållanden som särskilt lyfts fram av jakt- och viltvårdsberedningen och många remissinstanser såsom speciellt bekymmersamma råder just i den södra länsdelen. Där finns de gränsområden mellan jord- och skogsbruk med omfattande potatisodling som är särskilt utsatta för viltskador. Och just där brukas jorden av arrendatorer som inte har jakträtt och således inte kan skydda sina grödor.

I vårt land är kontrollen rigorös när det gäller tamgrisarnas hälsotillstånd och köttets kvalitet efter slakt. Att ha en frilevande vildsvinsstam som man inte har någon kontroll över i hälsöhänseende innebär risker för överförande av t. ex. svinpest och trikiner. Trots att vildsvinet anses vara ett skyggt djur finns det flera exempel på att de kommer fram till gårdarna och parar sig med tamsvinen.

Det finns också risker för att vildsvinen kan komma att bli en allvarlig trafikfara. Liksom allt annat vilt rör de sig framför allt om natten, vilket innebär ytterligare risker för trafikanterna på Europaväg 4, som löper rakt igenom det aktuella området.

I både propositionen och utskottsbetänkandet uttalas att de skadedrab-
bade bör ersättas fullt ut för de skador som vildsvinen orsakar. Men det är
inte bara pengar det handlar om. Det är inte acceptabelt att människor varje
år skall behöva uppleva att många månaders hårt arbete blir fullständigt
ödelagt.

Enligt min och mina medmotionärers uppfattning är konsekvenserna av
frilevande vildsvin redan nu så allvarliga att man bör utrota stammen också i
Stockholms län, liksom man föreslår detta för övriga delar av landet. Jag
yrkar därför bifall dels till motion 1360, dels till motion 1382, som i sak
innehåller samma yrkande.

I detta anförande instämde Alf Wennerfors (m), Gunnel Liljegren (m) och
Tore Claeson (vpk).

Anf. 32 STINA ANDERSSON (c):

Herr talman! Vildsvin eller inte i vårt land – det kan självfallet diskuteras.
Det har vi hört av debatten här.

Jag vill i detta mitt inlägg hänvisa till motion 1980/81:1005, innebärande att
riksdagen skall bifalla propositionen utom i vad avser förslaget om att en
frilevande vildsvinsstam skall bibehållas i Stockholms län. Den motionen har
väckts av Pär Granstedt, som på grund av fredliga uppgifter på annat håll är
förhindrad att delta i spelet om att vara eller inte vara för vildsvinen i
Stockholms län.

I propositionen föreslår man en utrotning av frilevande vildsvin i landet
med den begränsningen att man på försök skall behålla en stam i Stockholms
län.

Motiven härför är enligt min mening svaga. De stammar som finns kvar har
inget som helst samband med den historiska förekomsten av vildsvin, utan de
härstammar från svin som rymt ur vilthägn. Man kan alltså inte hävda att
svinen utgör någon naturlig del av den svenska faunan.

Vildsvinen i Stockholms län finns – vilket har nämnts tidigare – i de södra
delarna, i Mörkö- och Tullgarnsområdena. De personer som bor där tar
bestämt avstånd från tanken att en frilevande vildsvinsstam skall bibehållas.
Det här området är ju en gammal kulturbygd, som är känslig för svinens
framfart, och framfart och skadegörelse åstadkommer de! Lantbrukarna
drabbas hårt av denna skadegörelse, vilket har framhållits tidigare i denna
debatt. Även om full ekonomisk ersättning skulle utgå, innebär det en stor
påfrestning för lantbrukarna att ständigt se resultaten av den egna
arbetsinsatsen gå till spillo. Det tror jag att varje praktiskt arbetande
lantbrukare inser.

Ja, herr talman, jag skall fatta mig kort. Med mitt inlägg vill jag yrka bifall
till motion 1980/81:1005 av Pär Granstedt.

I detta anförande instämde Annika Öhrström (c).

Torsdagen den
26 februari 1981

*Kontroll av multi-
nationella företag*

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 och 3

I en förberedande votering biträdde reservationen av Arne Andersson i Ljung m. fl. med 62 röster mot 23 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionerna 1005 av Pär Granstedt, 1360 av Ylva Annerstedt m. fl. och 1382 av Alf Wennerfors. 196 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 213 röster mot 55 för reservationen av Arne Andersson i Ljung m. fl. 13 ledamöter avstod från att rösta.

12 § Kontroll av multinationella företag

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1980/81:31 om kontroll av multinationella företag.

Anf. 33 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Internationella investeringar och multinationella företag har länge uppmärksammats inom OECD och även lett till utarbetandet av s. k. uppförandekoder och riktlinjer för multinationella företag. I Sverige har en hel del utredningar, rapporter och studier ägnats frågan om de multinationella företagen och därmed sammanhängande problem. Eckerbergiska utredningen, som avlämnade sitt betänkande Kontroll av utländska företags-etableringar i Sverige år 1978, efter fem års arbete, kom med tre olika förslag till lagstiftning, och därmed återspeglar utredningen en politisk oenighet om kontroll eller inte kontroll av de multinationella företagen. I första hand drabbas de anställda av den bristande kontrollen av de utländska företagen. LO och TCO ställer därför krav på att samma regler skall gälla för multinationella företag som för näringslivet i övrigt.

Som helt riktigt framhålls i motion 1980/81:1777 av Jan Bergqvist m. fl. och som vpk betonade i motion 1979/80:1789 finns det flera uppmärksammade fall där multinationella företag nonchalerar de regler som gäller för svensk arbetsmarknad. I samband med vår finansiella debatt har vi också påpekat att dessa företag genom manipulationer med internprissättning och valuta-transaktioner kan få vinster att se ut som förluster och vice versa.

Den utvecklingen är ett led i en enastående företagskoncentration. Talet om den fria konkurrensen blir alltmer illusoriskt. Framstående ekonomer gör på allvar gällande att den utvecklade världens ekonomi inom kort kommer att domineras av ett par hundra multinationella jättar, i stor utsträckning amerikanska. Även i vårt land är den starka trenden till allt fler fusioner påtaglig. Enbart under de senaste tio åren redovisar statens pris- och kartellnämnd inte mindre än 5 200 fusioner, berörande över en halv miljon anställda.

Ett annat exempel: De 200 största företagen i Sverige hade år 1977 en omsättning som översteg bruttonationalprodukten i landet. Denna ägarkoncentration går sedan hand i hand med ett utländskt samgående – en internationalisering. De små och medelstora företagen blir av detta inte stimulerade att konkurrera. De mindre företagen tenderar f. ö. att i ökad omfattning bli beroende av de stora och starka – inte bara finansiellt, utan kanske främst som underleverantörer och legotillverkare. Ofta när den här frågan behandlas kan man få höra – och så har skett här i riksdagen – det argumentet mot förslaget om kontroll, att de multinationella företagen bidrar till en positiv utveckling, tekniskt och på andra sätt, av svenskt näringsliv.

Men problemen för svensk insats- och legovarindustri – det är i stor utsträckning inom småindustri och medelstor industri som de problemen förekommer – är nu växande. Den ständigt ökade importen av insats- och legovaror till sammansättningsindustrin är påtaglig. Man kan också notera att internationaliseringen innebär export av arbetstillfällen från vårt land.

Man kan då fråga sig: Kommer denna utveckling att leda till bättre arbetsmöjligheter, trygghet, decentralisering och ett ökat bestämmande för samhällsorgan och anställda?

Nej, så blir inte fallet om regeringen tillåter en låt-gå-linje. Då finns i stället en klar risk för att avgörande ekonomiska och därmed för landets politik och näringsliv viktiga beslut kommer att fattas i de stora multiföretagens direktionsrum i någon fjärran metropol.

Det finns alltså, herr talman, en rad negativa och farliga effekter som hör ihop med denna fråga, inte minst då det gäller arbetsmarknad och regionalpolitik. I den motion som vårt parti har lämnat i denna fråga, motion 1980/81:1107, har vpk ställt förslag om lagstiftning som skall möjliggöra för stat och kommun att inskrida vid hot om nedläggning eller försäljning av större arbetsställe till multinationellt företag. Frågan är enligt vår mening tillräckligt utredd, och det behövs ett snabbt förslag från regeringen.

Jag yrkar därför bifall till motionerna 1980/81:1107 och 1777.

Anf. 34 JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Denna fråga behandlades här i riksdagen så sent som den 4 december 1980. Då förelåg ett ganska omfattande betänkande från näringsutskottet vari frågan redovisades i detalj. Man kunde påvisa att frågan varit föremål för studier och utredningar på många olika områden, bl. a. inom OECD.

Från majoritetens sida anfördes att ärendet var föremål för beredning i regeringskansliet, och det ansågs därför att det inte fanns anledning att bifalla de föreliggande motionerna. Utskottet skrev att man förutsatte att regeringen efter avslutad beredning skulle lägga fram förslag i ärendet.

I ett interpellationssvar den 15 december förra året förklarade industriministern sig vara förvissad om att en proposition skulle kunna läggas fram under valperioden, möjligen redan under 1981.

Vi är i utskottet eniga om att mot denna bakgrund avstyrka motionerna.

Torsdagen den
26 februari 1981

*Kontroll av multi-
nationella företag*

Det gäller alltså även socialdemokraterna som – trots att en socialdemokratisk motion föreligger – för dagen inte ställt något yrkande utan avvaktar den beredning som pågår inom regeringen.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till näringsutskottets förslag.

Anf. 35 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Vi är väl medvetna om att industriministern i ett interpellationssvar till C.-H. Hermansson den 15 december förra året uttryckte en förhoppning om att man under innevarande mandatperiod skulle kunna få fram ett förslag.

Denna fråga har ju först varit föremål för utredning under fem år, och det har nu åtgått två och ett halvt år i beredningstid. Vi anser att det inte får bli ett alltför långt dröjsmål med lösningen av frågan. Vi vill gärna att lösningen skall forceras fram som ett av de mera angelägna ärendena.

Vi har klart för oss att det råder en oenighet – vi fick ju en indikering på det i samband med utredningens förslag – bland regeringspartierna om hur kontrollen skall bedrivas. Det gäller om kontrollen skall vara mera skärpt eller om den skall vara modifierad eller om den över huvud taget skall finnas. Det finns en linje, representerad av moderaterna, som är kongruent med Svenska arbetsgivareföreningens linje och som går ut på att det inte skall vara någon kontroll av de multinationella företagen. Detta gör att man har anledning tro att det pågår en dragkamp även i denna fråga inom regeringen när det gäller hur detta mycket angelägna problem skall attackeras. Det är ju ett i hög grad angeläget problem, inte bara för de anställda utan även för många företag som inser att de multinationella företagen utgör ett hot.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölles med 264 röster mot 15 för motion 1777 av Jan Bergqvist och Mats Hellström. 1 ledamot avstod från att rösta.

13 § Föredrogs

Näringsutskottets betänkande

1980/81:32 om regleringen av tillfällig handel

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1980/81:15 om riksdagens lönedelegations verksamhet under år 1980 (redog.
1980/81:3)

Vad utskotten hemställt bifölles.

14 § Ersättning vid inlösen av saneringsfastigheter

Föredrogs civilutskottets betänkande 1980/81:15 om ersättning vid inlösen av saneringsfastigheter.

Anf. 36 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi har i motion 836 krävt utredning om ändrade regler för värdering av saneringsfastigheter. Av betänkandet framgår att utskottet tolkat motionens syfte i huvudsak vara att tillföra samhället ytterligare instrument för att komma till rätta med försumliga fastighetsägare.

Utskottet har naturligtvis rätt däri att vi vill komma åt försumliga fastighetsägare. Men motionärerna vill faktiskt mer än så. Vi vill också till samhället dra in den värdestegring som kan uppstå vid tvångsförvärv av saneringsmogna fastigheter. Och den problematiken har utskottet tyvärr knappt snuddat vid.

Marknadsvärdet bestäms antingen utifrån fastighetens faktiska användningssätt eller från dess nybyggnadsvärde. Marknadsvärdet bestäms efter det högsta av dessa båda värden. Enligt gällande värderingsregler kan således vid sanering samma marknadsvärde erhållas för en dåligt skött fastighet som för en välskött. Detta förhållande är enligt vår mening otillfredsställande. Mindre nogräknade fastighetsägare låter ofta fastigheterna förfalla, väl medvetna om att värderingsreglerna i särskilda fall ger dem oförtjänta vinster. Det har inte varit lagstiftarens mening att värderingsreglerna skall kunna utnyttjas i ett sådant syfte. En översyn av reglerna är därför i högsta grad befogad.

Vår motion har två syften: dels att dra in oförtjänt markvärdestegring till samhället, dels att motverka att fastigheter avsiktligt missköts. Civilutskottet har avstyrkt vårt motionskrav, och vi motionärer får väl t. v. bita i det sura äpplet. Vi kommer dock, herr talman, att på nytt här i riksdagen aktualisera denna fråga.

Utskottets hemställan bifölles.

15 § Föredrogs

Civilutskottets betänkanden

1980/81:16 om kommunal förköpsrätt vid olämplig lägenhetsindelning

1980/81:17 om rätten till ersättning för rättegångskostnader i fastighetsbildningsmål

Vad utskottet hemställt bifölles.

Nr 89

Torsdagen den
26 februari 1981

Ersättning vid inlösen av saneringsfastigheter

16 § Förvärv av hyresfastighet

Föredrogs civilutskottets betänkande 1980/81:18 om översyn av lagen om förvärv av hyresfastighet m. m.

Anf. 37 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater har tagit initiativ till och stött kravet på en översyn av "lex Backström", dvs. lagen om förvärv av hyresfastighet m. m. Vad vi krävt och vad vi senast förra året begärt i en reservation till vederbörande utskottsbetänkande är en genomgång av de grundläggande förutsättningarna för tillstånd att köpa ett hyreshus samt av hyresgästorganisations möjligheter att hävda sin mening. Det har visserligen gjorts vissa förbättringar av lagen i dessa delar år 1979. Bostadsministern uttalade själv i den proposition i vilken ändringarna föreslogs – det var folkpartiregeringen som lade fram propositionen – att det fanns skäl att göra en mer allmän översyn i det uttalade syftet att få en bättre kontroll av hyreshusköpen. En sådan översyn skulle ske när man fått ytterligare erfarenheter av lagens tillämpning, och bostadsministern pekade särskilt på att det kommit fram värdefullt material genom den utredning om ekonomisk brottslighet som gjorts på uppdrag av Stockholms kommunstyrelse.

Vi ansåg redan 1979 och även år 1980 att det fanns tillräckliga erfarenheter för att starta den här översynen. Vi anser att den behövs, och bostadsministern tycks – åtminstone på papperet – vara överens med oss om det. Man skyller hela tiden ifrån sig med att man vill ha mer erfarenheter innan man börjar.

Det har man nu också fått. Man har också fått informationen presenterad och kompletterad genom att kommunstyrelsens utredning tidigare utökats med ett åtgärdsprogram och en redovisning av tillämpningen t. o. m. första halvåret i fjol. Allt är serverat på ett sätt som är ovanligt bra när man vill starta en översyn. Dessutom har det påpekats att tillståndslagen tillämpas mildt och att 1979 års ändringar inte gett förmodad effekt.

T. o. m. utskottsmajoriteten tycks nu bli fundersam. Man vidhåller att det finns skäl att göra den översyn som begärs. Men man törs inte längre påstå att det finns tillräckliga erfarenheter för att dra i gång översynen. Man skjuter nu den allt varmare kalken ifrån sig till regeringen och säger att regeringen får avgöra när det finns dessa tillräckliga erfarenheter. Det är ett steg framåt som vi skall notera. Men det är inte ett tillräckligt långt steg framåt. Skall översynen börja inom överskådlig tid? Håller man på med någon sorts passivt motstånd för att förhåla tiden? Vi vet ju från behandlingen av folkpartiregeringens förslag till vissa förbättringar att moderaterna inte alls gillar den här lagstiftningen och att man helst vill ha bort den här möjligheten att hindra osund fastighetsspekulation. Det sades t. o. m. öppet i ett särskilt yttrande till civilutskottets betänkande.

Är det så att folkpartiet och kanske också centern egentligen håller med oss men har fastnat på något moderat veto inom regeringen? Om det är så – följer man då verkligen folkflertalets vilja som man i regeringsdeklarationen

sagt sig vilja göra? Formellt sett kan jag kanske inte kräva ett svar på den frågan av utskottets ordförande, men han har måhända fått veta någonting från regeringsamråden. I så fall vore det intressant att få ett svar på den här frågan.

Hur som helst är det väl nu dags att få ett slut på det här ärendet, som mer och mer liknar en demonstration av hur moderaterna lyckats tygla sina regeringskollegor också när dessa kollegor i regeringsställning ställer ut vissa löften. Det räcker inte att, som utskottsmajoriteten gör, bolla över frågan till en regering som domineras av moderaternas omtanke om spekulation i sann marknadsmässig och kommersiell anda. Det räcker däremot om ett par representanter för mittenpartierna röstar för reservationen och befriar sina statsråd från skammen att ännu längre spela med i något som börjar likna en politisk fars.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen vid civilutskottets betänkande nr 18.

Anf. 38 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! När man tar del av utskottets betänkande har man svårt att frigöra sig från liknelsen om de obotfärdigas förhinder. Den borgerliga majoriteten avstyrker även i år förslaget att riksdagen nu skall besluta om en översyn av en lagstiftning som i praktiken visar sig klart otillräcklig för att komma till rätta med avigsidor som de flesta säger sig vilja få bort.

Bristerna i lagen om förvärv av hyresfastighet är sådana att de verksamt bidragit till förhållanden på bostadsmarknaden som främjat spekulatören med hyresfastigheter med de negativa följderna detta får för hyresgästerna. Trots de förändringar i positiv riktning som genomfördes i och med tillståndslagen 1979 kvarstår sådana brister eller luckor i lagstiftningen som möjliggjort fortsatta spekulationer i stor omfattning.

Med all rätt frågar sig tiotusentals hyresgäster varför man inte tar hårdare tag mot – och klämmer åt – fastighetsdirektörer, fastighetsmäklare, byggmästare, fastighetsägare, hyresförmedlare eller andra som sysslar med denna verksamhet, vilken titel eller fasad de än döljer sig bakom.

Det uttalade syftet med lagen – att förebygga spekulationer i hyresfastigheter – kan, på grund av de brister och ofullständigheter som fortfarande finns, inte på ett riktigt sätt tillgodoses utan ytterligare förändringar. Kommunstyrelsens i Stockholm utredning om ekonomisk brottslighet och social utslagning har klart fastslagit att tillämpningen av tillståndslagen fortfarande är otillräcklig, även om antalet undersökta ärenden i och för sig inte var så stort. Slutsatserna från Stockholms kommun innebär bl. a. att tillståndslagen och tillämpningen av denna bör skärpas och att kreditgivning- en vid fastighetsaffärer bör kontrolleras bättre.

Från vänsterpartiet kommunisterna vill vi i detta sammanhang påminna om vad man från justitiedepartementet och från andra håll föreslagit – och vad vi också ställt krav om – nämligen en skärpning av den s. k. lagfartsplikten. Den gällande tillståndslagen har i sin tillämpning visat sig så liberal och så ensidigt fastighetsägarvänlig att praktiskt taget inga som helst

---

*Förvärv av hyres-
fastighet*

invändningar och saksäl mot lämpligheten hos en tilltänkt ägare visat sig vara tillräckliga för att förhindra ett förvärv. Fortfarande behöver en sökande inte styrka att han uppfyller tillståndslagens krav, utan praxis har närmast inneburit att kommun eller hyresgästförening måste bevisa motsatsen.

Klart försumliga och olämpliga fastighetsägare, som vid flera tillfällen visat sin olämplighet när det gäller att äga och förvalta hyreshus, har trots detta erhållit förvärvstillstånd och kunnat fortsätta en närmast asocial verksamhet. Underligt nog tycks dessa förhållanden helt ha undgått de borgerliga ledamöterna i civilutskottet eftersom man fortfarande, efter ytterligare ett års missförhållanden, framhärdar i uppfattningen att det inte finns skäl att besluta om att se över reglerna om förutsättningarna för tillstånd för förvärv av hyresfastigheter. Man skjuter, som Oskar Lindkvist sade, frågan framför sig genom hänvisningar till regeringen.

För den som följt med vad som hänt och händer på detta område måste det stå klart att många som söker tillstånd att köpa en hyresfastighet är klart olämpliga och att de gör det i syfte att tjäna grova pengar, att göra svarta pengar vita, att mygla undan pengar från skatt och lura samhället. I sådana situationer – där det med utgångspunkt från tidigare fall får anses troligt att förvärv avser spekulationssyften – borde det inte ges tillstånd, och det borde också inskrivas i lagtexten.

Herr talman! Erfarenheterna har visat att det med nuvarande bestämmelser är svårt att bekämpa olika slags – av samhället oönskad – handel med bostäder. De olägenheter en skärpning av lagstiftningen och en ökad satsning från samhällets sida på att bekämpa olika slag av spekulation i boendet kan medföra – i form av viss ökad kontroll av lagfartspflicht och annat – kan inte få motivera att man avstår från åtgärder i linje med vad vi från vpk föreslagit. De bostadssociala och bostadspolitiska fördelarna är så stora att det motiverar vissa administrativa kostnader och besvär.

I den socialdemokratiska reservationen till utskottsbetänkandet föreslås med bifall till vpk-motionen nr 1852 att arbetet med en översyn av tillståndslagen inte längre bör anstå och att riksdagen därför nu bör begära en översyn. Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 39 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Civilutskottets betänkande nr 18 rör inte någon stor fråga. Det handlar om *när* det är lämpligt att tillsätta en utredning – vi är ense nu som tidigare om *att* en utredning om tillämpningen av tillståndslagen skall göras när det går att få en tillräckligt bra bild av tillämpningen. Om man som motionärerna och reservanterna ser bort från detta och konsekvent påstår att det alltid finns tillräckliga erfarenheter, tycker jag att det är en ganska vanlig politisk omskrivning av någonting annat.

Man menar att man redan vet att lagen är felaktig. Utredningsyrkandet är då egentligen en begäran om ett förslag till skärpning av lagstiftningen och detta oavsett hur tillämpningen visat sig bli i praxis. Men samtidigt spelar

man med i en diskussion om när en objektiv översyn och kartläggning skall göras.

Vi tycks ju vara ense om att tillståndskraven har skärpts och att detta skett så sent som år 1979. Det finns bara ett och ett halvt års praxis att titta på. Stockholms kommuns utredning konstaterar, som utskottet också noterat på s. 8 i betänkandet, att antalet ärenden att undersöka under det första året var "relativt ringa". Därmed har också sagts att underlag för en översyn är relativt ringa.

Utskottsmajoriteten har med tanke på tidigare behandling i riksdagen sagt sig att det i det här läget – när vi ytterst är ense om utgångspunkterna – knappast är lämpligt att riksdagen sitter och voterar om *när* vi då anser att det finns ett tillräckligt antal avgöranden för att dra slutsatser ur. Det är en typisk fråga för beredning i departementet. Det gäller ju inte endast att räkna antalet ärenden. Man måste också bedöma om det finns någonting matnyttigt i ärendena.

Jag tror inte heller att reservanterna själva gått igenom de olika fallen och tänkt över om de var belysande eller inte. Detta är ingen kritik – jag säger det bara för att peka på att här gäller det bedömningar av en helt annan karaktär än de vanliga riksdagsfrågorna. Sedan kan naturligtvis varken jag eller någon annan påverka saken så att reservanternas tro ersätts med ett underbyggt vetande.

Hur som helst måste väl tvisten om tidpunkten för en översyn vara närmast akademisk. Då tycker vi från majoritetens sida att det är bättre att stryka under att det tycks finnas en bred enighet i själva sakfrågan i stället för att blåsa upp bifrågorna och ge sken av att det skulle gälla principer.

Jag noterar att socialdemokraterna inte har väckt någon motion utan att de har byggt sin reservation på yrkanden i vpk-motionen.

Jag kan svara Oskar Lindkvist att det har inte diskuterats något veto från de olika partierna i regeringen i den här frågan. Vi har självfallet sett det precis som det är redovisat och som jag har sagt i mitt inlägg här, nämligen att det är så kort tid sedan skärpta bestämmelser infördes att vi vill se vilka slutsatser man kan dra av avgörandena i de ärenden som förekommit innan vi går vidare.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 40 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Det nya i bilden är ju att den utredning som gjorts i Stockholm nu är tillgänglig, och av den kan man dra mycket mycket långtgående slutsatser. Kommunen kräver att man nu skärper lagstiftningen för att komma till rätta med den osunda trafiken på hyresmarknaden i Stockholm.

Vi vet ju att varje spekulationsled på längre sikt innebär ökade kostnader för hyresgästerna och att det varje gång är enskilda människor som kammar hem de stora vinsterna. Detta är så pass aktuellt att utskottsmajoriteten borde ha anslutit sig till vårt förslag att nu göra en översyn.

Nu säger Kjell Mattsson att det här egentligen inte är någon stor fråga.

eftersom den handlar om tidpunkten när man skall göra denna översyn. Jag vill bara fråga: Kan Kjell Mattsson beskriva ett läge som enligt utskottsmajoritetens mening är tillräckligt allvarligt för att man skall göra den översyn som vi har begärt i reservationen?

Anf. 41 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag har med stort intresse följt utvecklingen på det här området sedan många år, och jag och mitt parti har aktivt sökt verka för att få en mera effektiv lagstiftning. Jag vill erinra om att när lagen infördes föreslog vänsterpartiet kommunisterna förändringar och förbättringar på flera punkter i det förslag som då förelåg. En del av förbättringarna tog riksdagen 1979, men fortfarande kvarstår några delar av de ursprungliga förslagen från vänsterpartiet kommunisterna som, om de också genomfördes, skulle betyda att lagen blev betydligt mera effektiv och fick avsedd verkan.

Kjell Mattsson började med att säga att det här egentligen inte är någon stor fråga och hänvisade till tidsaspekterna på när man skulle anse det motiverat att sätta i gång med en översyn. Men det här är en mycket stor fråga. För varje dag som går utan att man tar itu med att täppa till de luckor som nu finns på det här området och som möjliggör en praktiskt taget ohämmad spekulation i köp och försäljning av hyresfastigheter kommer situationen att förvärras. Även om det underlag som finns från Stockholms kommun inte har så stor omfattning är det viktigt att notera – jag understryker att jag noggrant har tagit del av allt det materialet. Kjell Mattsson – att det entydigt och klart pekar på nödvändigheten att snabbt genomföra skärpningar i de här avseendena.

Anf. 42 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Mitt uttryck att det här inte var någon stor fråga får inte missförstås. Jag var noga med att framhålla att det man egentligen tar upp till diskussion i motionerna och reservationen inte är förekomsten av de här ärendena som sådana utan vid vilken tidpunkt en översyn bör komma till stånd, och det var det jag menade inte var någon stor fråga. Problemet som sådant är självfallet en stor fråga, eftersom man inte annars skulle ha brytt sig om att införa den här lagstiftningen över huvud taget.

Under de borgerliga regeringarnas tid har vi alltså på skilda områden där det förekommer metoder och åtgärder som vi tycker illa om – både direkt olaglig verksamhet och sådana som är lagliga men som vi anser har felaktiga konsekvenser – satt in åtskilliga motåtgärder från samhället för att rensa upp och komma till rätta med problemen. Det är alltså ett bevis på att man har menat allvar med att försöka få en förbättring till stånd.

Jag tror inte att vi någonsin kommer att vara överens med vpk om de totala åtgärderna på den här sidan. Vi har i grunden helt skilda uppfattningar om fastighetsägandet som sådant. Vpk:s uppfattning kommer naturligtvis att påverka dess ställningstagande, oavsett vilka förslag som läggs fram.

Frågan är när en översyn skall ske. Vi har haft de nya bestämmelserna i kraft under kort tid, ungefär ett och ett halvt år, och jag tycker inte det är en

tillräckligt lång tid. Man kan konstatera att ett för ringa antal ärenden kommit fram för att man skall kunna dra några slutsatser av materialet. Det måste därför gå ytterligare något år och bli litet fler ärenden innan man kan säga att denna lagstiftning inte fyllt sin funktion utan måste ses över och förändras.

Anf. 43 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Kjell Mattsson uttrycker en förmodan att man inte någonsin kommer att bli överens med vpk i den här frågan.

Där tror jag Kjell Mattsson skall vara litet försiktig. Likaväl som det visade sig att man 1979 accepterade ett par av de förslag som vpk ursprungligen ställde angående denna lag, lika väl tror jag att det kommer att bli så att man accepterar de återstående vpk-förslagen, därför att detta är nödvändigt om lagen skall kunna fylla den funktion man har krävt.

Vpk står inte ensamt. Hyresgäströrelsen ställer upp, och experterna på justitiedepartementet har ställt upp då det gäller vissa delar av de förslag som fortfarande inte är realiserade i vpk:s ursprungliga förslag. Det finns också en mycket bred opinion för detta.

Jag vill därför säga till Kjell Mattsson att vi nog kommer att få se ganska snart att de förslag vpk framförde vid utformningen av denna lagstiftning praktiskt taget i sin helhet kommer att accepteras.

Anf. 44 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Kjell Mattsson slutade med att säga att han ville vänta något år. Kan det tolkas så att han kan vara mogen att ställa upp på en översyn 1982 för den händelse reservanterna skulle förlora den kommande voteringen?

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls med 141 röster mot 139 för reservationen av Per Bergman m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

17 § Priskontroll av vissa bostadsrätter

Föredrogs civilutskottets betänkande 1980/81:19 om priskontroll av vissa bostadsrätter.

Anf. 45 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Frågan om någon form av priskontroll, förköpsrätt eller hembud vid överlåtelse av bostadsrätt har diskuterats i riksdagen under de senaste åren. En rad olika socialdemokratiska förslag har lagts fram, men stött på hinder genom den borgerliga majoritetens ointresse av ett ingripande.

Nr 89

Torsdagen den
26 februari 1981

---

*Priskontroll av
vissa bostadsrätter*

Nu har emellertid något nytt inträffat, som speciellt för dagens debatt är av stort intresse. Det är nu inte bara socialdemokraterna i riksdagen som med en ny variant motionsvägen för fram förslag till lösningar på detta problem. Landets två stora bostadskooperativa organisationer, HSB och Riksbyggen, har var för sig men helt uppenbart i samma syfte kommit fram till att någon åtgärd mot spekulativa inslag i samband med förvärv av bostadsrätt i nyproduktionen är motiverad. En specialkommitté inom HSB har föreslagit karenstid med återköpsrätt vid överlåtelse av förvärvad bostadsrätt i nyproduktionen. I avvaktan på kommittéförslaget vidare behandling inom organisationen har HSB rekommenderat sina föreningar att vidta vissa åtgärder. Man kan exempelvis genom särskilda avtal få bostadsrättshavaren att förbinda sig att vid försäljning inom viss tid överlåta bostadsrätten till HSB-föreningen, som i sin tur förbinder sig att förvärva bostadsrätten.

I kommittéförslaget sägs också att det föreligger ett aktuellt behov av att stävja direkt spekulativa tendenser i samband med förvärv av bostadsrätt i nyproduktionen, i vissa saneringsområden eller i andra attraktiva bostadsområden.

En annan uppmärksammas åtgärd på samma tema är den modell som Svenska riksbyggen utvecklar i samråd med Värmdö kommun utanför Stockholm. I de stadgar för en bostadsrättsförening som nu har godkänts finns en bestämmelse om prisreglering vid överlåtelse av bostadsrätter.

Det är naturligtvis bra att de stora bostadskooperativa organisationerna tar egna initiativ. Men det rimmar inte med de försäkringar om motsatsen som vi fick av civilutskottets föredragande under fjolårets debatt. Med hänvisning till endast ett tidningscitat delgavs kammarens ledamöter uppfattningen att bostadskooperationen var emot en prisreglering.

Civilutskottet har behandlat den socialdemokratiska motion i vilken föreslås en ny, smidig och funktionsduglig lösning på problemet. Förslaget i motionen utgår från den bostadsanvisningslag som trädde i kraft den 1 juli 1980. Enligt denna lag ges kommunerna möjlighet att för viss del av bostadsbeståndet införa en obligatorisk anvisning av bostäder som ett led i åtgärderna för att få en vettig social sammansättning av bostadsområdena och motverka segregation. Kommunerna föreslås vidare få möjlighet att införa en form av hembud eller återköpsrätt för bostadskooperationen i nya områden, där attraktiviteten kan ge underlag för spekulation och överpriser.

Konstigare är det alltså inte. Mot en sådan uppläggning kan inga sakhinder resas, helt enkelt därför att några sådana inte finns.

Vi är inne i en utveckling på detta område där riksdagen till stor del är överspelad. Lagstiftarna traskar patrull efter majoriteten, som är programmerad att vänta. Varje tillfälle att slippa ta ställning tas till vara med en omsorg som är riktigt rörande.

I den socialdemokratiska reservationen följs motionsförslaget upp, och där framförs kravet att regeringen skall initiera en översyn av dessa frågor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 46 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Den del av vpk-motionen 1852 om olika åtgärder mot spekulat i boendet som nu behandlas gäller förslaget om en prövning av överlåtelsepriserna för bostadsrätter.

Under de senaste åren har vi haft en utveckling på bostadsområdet som leder bort från de bostadssociala målen. Klyftorna mellan de boende har vuxit starkt med stora orättvisor i fördelningen av bostäder. Handeln med bostäder – stora fastigheter, småhus, bostadsrätter och svart lägenhetshandel – har ställt en majoritet av de boende utan reella valmöjligheter. Möjligheterna att smita undan från beskattning i samband med försäljning och fria överlåtelsepriser har gjort att bostaden i vissa delar av vårt land alltmer kommer att bli en utpräglad handelsvara.

Skattereglernas utformning och den fria prissättningen på hyreshus, småhus, bostadsrätts- och andelslägenheter, med eller utan strimlade lån, har tillsammans med tilltagande bostadsbrist lett till en långt gående spekulat på bostadsmarknaden. Bostadsegregationen förstärks hastigt. Orättvisorna mellan olika boendeformer förvärras. Ungdomar, lågavlönade och invandrare stängs ute från en bostadsmarknad där köpkraften, inte behovet, avgör människornas möjligheter att erhålla en bra bostad.

Inte minst bostadsrättslägenheter är föremål för kapitalplacering och spekulat, framför allt i storstadsregionerna. Efter det att priskontrollen på överlåtelsesummorna upphörde har priserna för attraktiva bostadsrättslägenheter stigit med flera hundra procent. I samband med sanering och ombyggnad av äldre fastigheter blir det allt vanligare att lägenheterna bjuds ut till försäljning i form av bostadsrätter eller andelar. Fria överlåtelsevärden och möjligheten till ränteavdrag blir argument för nya ägarlägenheter och en ökad privatisering, som i sig för med sig ökad handel och spekulat både inom och utom lagens rämärken.

Problemen med en tilltagande handel och spekulat i boendet har varit livligt diskuterade under hela 1970-talet utan att några tillräckligt långtgående och genomgripande åtgärder vidtagits. I stället har det skett en ökad satsning på privatisering, på ökat småhusbyggande och på en bostads- och skattepolitik som gynnar höginkomsttagare och välbärgade grupper i samhället på bekostnad av i första hand vanliga hyresgäster.

För att ändra på dessa förhållanden måste lagstiftningen skärpas och olika åtgärder vidtas mot fastighets- och lägenhetsspekulation, såsom vi var inne på i behandlingen av föregående ärende. Bl. a. måste kontroll av överlåtelsevärden och någon form av hembudsskyldighet införas vid överlåtelser av alla småhus och bostadsrättslägenheter, realisationsvinstbeskattningen skärpas så att hela vinsten blir beskattningbar, ränteavdragen kraftigt begränsas, intäktschablonen på vissa fastigheter höjas, osv.

Herr talman! Den tilltagande bostadsbristen på olika håll i vårt land har inneburit en kraftigt ökad spekulat i bostadsrätter, och det har blivit allt vanligare att fastighetsägare säljer sitt hus till en bostadsrättsförening, där fastighetsägaren själv tillsammans med någon anhörig, sin kamrer osv. sitter i styrelsen för denna bostadsrättsförening. Lägenheterna säljs sedan med

Nr 89

Torsdagen den
26 februari 1981

---

*Priskontroll av
vissa bostadsrätter*

stora vinster eller hyrs ut i andra hand. Priserna på vanliga äldre bostadsrätter fortsätter att stiga, och de är nu som bekant uppe i svindlande belopp.

Man behöver bara slå upp några av våra dagstidningar för att finna priser på bostadsrätter på mellan 100 000 och 500 000 kr. för högst ordinära bostadsrättslägenheter. Var och en förstår att vanliga löntagare med bostadsproblem och bostadslösa ungdomar inte har en chans att konkurrera om ett sådant utbud. Åtgärder måste vidtas mot den spekulation som förekommer. Det räcker troligen inte med de olika lokala lösningar som prövas på några platser av bostadskooperationen, utan det måste till centrala åtgärder för att skapa likhet i bestämmelserna i det här avseendet.

För att spekulationen i bostadsrätter skall kunna hejdas krävs en samlad lösning, vilket f. ö. också länsstyrelsen i Stockholms län nyligen har konstaterat i en skrivelse till regeringen, där man tar upp dessa problem.

Civilutskottets borgerliga majoritet har liksom tidigare då frågan om återinförande av något slags kontroll av överlåtelsepriser på bostadsrätter varit uppe till behandling avstyrkt motionsförslagen. Man hänvisar bl. a. till att dessa frågor får bedömas mot bakgrund av bostadsrättskommitténs kommande förslag.

Som vi framhållit i vpk-motionen synes, med utgångspunkt från direktiven och det arbete som bedrivs i olika utredningar, några utredningsförslag som effektivt skulle förändra eller göra slut på olika missförhållanden beträffande spekulation i boendet knappast komma att läggas fram under den närmaste tiden. I den socialdemokratiska reservationen, som innebär ett bifall till socialdemokraternas och vkp:s motionsyrkanden, framhålles också den begränsning som bostadsrättskommittén har i sitt uppdrag.

Herr talman! Den översyn som reservationen beställer hos regeringen måste enligt min mening snarast komma till stånd. Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 47 SVEN ERIC ÅKERFELDT (c):

Herr talman! Det är ingen ny fråga som vi nu behandlar. Vid de fyra senaste riksmötena har motioner med liknande innehåll väckts. Samtliga dessa motioner har riksdagen ställt sig negativ till.

Innan jag går vidare vill jag erinra om att det inte är mer än tio år sedan vi i full enighet avskaffade bostadsrättskontrollagen. Vi var då alltså eniga om att den inte behövdes. Under dessa tio år har vi t. o. m. haft en period då det varit svårigheter att bli av med bostadsrättslägenheter, också i attraktiva lägen. Man bör ha denna utveckling klar för sig när man ser på dagens problem.

Jag är helt enig med motionärerna om att detta fått en omfattning som inte är bostadssocialt acceptabel på vissa håll – jag vill betona *på vissa håll*, eftersom det är en mycket splittrad bild som bostadsrättsmarknaden uppvisar. Det är främst i attraktiva storstadslägen som de oacceptabelt höga priserna förekommer.

Jag tror emellertid att det båtar föga att i dag gå in i en mer detaljerad debatt om behovet av en priskontroll. Som det redan har antytt håller just

bostadsrättskommittén på med dessa frågor. Just de olika modeller som Oskar Lindkvist tar upp är åtgärder som vi f. n. prövar i bostadsrättskommittén.

Om tidsplanen håller, vilket allt tyder på, kommer utredningen att lägga fram sitt slutbetänkande i början på maj månad. I det kommer bl. a. att lämnas en analys av prisutvecklingen ända in i senaste tid, så att vi vet vad som händer på marknaden. I det sammanhanget kan vi även ta hänsyn till de tendenser till en vikande prisutveckling som förekommit på senare tid. Utredningen kommer också att lägga fram sina förslag mot denna bakgrund.

Men jag vill också peka på att det under de år då det har motionerats om att åtgärder bör vidtas har hänt en del saker, även om de flesta ännu inte har fått praktisk verkan. Mycket snart kommer kapitalvinstkommittén att lägga fram ett förslag om reavinstskatt även på bostadsrätter. Jag tror att många är eniga med mig om att detta kommer att bli ett mycket verksamt medel för att eliminera de "övervinster" som man tar ut på detta område.

Dessutom har bostadsrättskommittén i ett delbetänkande lagt fram förslag som skall skydda kvarboende hyresgäst i de fall där man ombildar hyresfastighet till fastighet med bostadsrätt. Det är också ägnat att dämpa priserna på bostadsrätter, eftersom överlåtelsepriset på fastigheten sänks. De företeelser som Tore Claeson talar om, de ägarbildade bostadsrättsföreningarna, kommer nämligen härigenom inte längre att vara så attraktiva att arbeta med. Det gäller särskilt med tanke på den PM som justitiedepartementet samtidigt har lagt fram och som går ut på att krav skall ställas på majoritet bland hyresgästerna för ombildningen. Jag vill med detta säga att regeringen naturligtvis har dessa frågor under mycket skärpt uppmärksamhet. Detta gäller inte bara detta spörsmål utan också andra sådana som kommer att behandlas i bostadsrättskommitténs betänkande.

Jag vill dock göra den förvarningen att man inte skall vänta sig alltför långtgående ingrepp i marknaden. Det krävs nämligen rätt starka incitament för detta. Vi skall hålla i minnet att man måste undvika att förändra de grundläggande dragen i bostadsrättslagen. Bostadsrätt är en besittningsform som har något av ägandekaraktär, och det bör den kanske också i fortsättningen ha.

Men det som vi nu skall rösta om är inte konkreta ändringar i bostadsrättslagen eller andra åtgärder för att dämpa prisutvecklingen, utan vad det nu gäller är om vi skall begära ytterligare en utredning om dessa frågor samtidigt som en utredning just på detta område befinner sig i slutfasen. Jag tycker att majoriteten i utskottet har haft en mycket lätt uppgift när den skrivit som den gjort.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 48 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Några korta kommentarer till Sven Eric Åkerfeldts inlägg.

Det är riktigt att riksdagen avskaffade bostadskontrollagen redan 1967,

Torsdagen den
26 februari 1981

*Priskontroll av
vissa bostadsrätter*

men den avskaffades inte i full enighet, som Sven Eric Åkerfeldt meddelade kammaren. Åtminstone två socialdemokrater, nämligen jag och Per Bergman, röstade emot det dåvarande regeringsförslaget att denna kontrollag skulle avskaffas. Vi ansåg att ett borttagande av lagen skulle innebära risker för spekulatör och överpriser, och de farhågorna har utvecklingen dess värre betyrt på många olika sätt.

Vidare säger herr Åkerfeldt att bostadsrättskommittén är nära att lägga fram ett förslag och att det därför inte kan vara särskilt förståndigt att tillsätta en utredning. Jag vill därför uppmärksamma Sven Eric Åkerfeldt på att vi inte har begärt någon utredning. Vi har begärt en översyn, som en flyhänt person i kanslihuset kan göra på en vecka. Utgångspunkten är bostadsansvinningslagen, och vi har föreslagit en variant av den, en variant som är smidig och funktionsduglig och som lätt kan sättas i system. Den innebär att man kan ta i anspråk någon form av lag i de kommuner där problem med överpriser på och spekulatör i bostadsrätter förekommer. Vi behöver ingen generell lag, som skulle gälla också i massor av kommuner där man inte har dessa problem, men en ny lag behövs i kommuner av typen Stockholm och andra tätorter där problemen är av mycket stor omfattning.

Jag vill slutligen med anledning av att Sven Eric Åkerfeldt hävdar att det bätar föga att diskutera, eftersom bostadsrättskommitténs förslag är i faggorna, säga att vi som inte sitter i kommittén inte vet något om vad den kommer att föreslå. Det är mycket tvivelaktigt om bostadsrättskommittén har sådana utredningsdirektiv att den kan klara de problem som vi har aktualiserat i vår motion. Dess betänkande kommer kanske till sommaren, och sedan skall hela processen med remissförfarande och sammanställning av remisserna genomgå. Det betyder att vi kanske inte får ett eventuellt förslag till riksdagen förrän 1983.

Då kan det gå med detta förslag, herr talman, precis som det gjorde med den fråga som herr Åkerfeldt nämnde, nämligen spörsmålet om skatt på realisationsvinster på bostadsrätter, något som kapitalvinstbeskattningsutredningen skall lägga fram förslag om. Det är något som också vi har föreslagit varje år men fått avslag på av den borgerliga majoriteten. Så sent som i december 1980 avtog den borgerliga majoriteten ett socialdemokratiskt förslag om en sådan översyn av realisationsvinstbeskattningen. En sådan beskattning av bostadsrätter skulle komma att spela en roll, men det gäller framför allt i det nuvarande beståndet. Våra förslag om någon form av hembud eller förköpsrätt gällde framför allt nyproduktionen av bostäder. Herr Åkerfeldt skulle alltså enligt sitt eget resonemang egentligen tillhöra dem som med glatt sinne och gott mod skulle rösta för den reservation som föreligger och som jag tycker att kammaren skulle göra mycket klokt i att acceptera i den kommande voteringen.

Anf. 49 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vill i likhet med Oskar Lindkvist erinra herr Åkerfeldt om att enigheten inte var så stor vid avskaffandet av bostadsrättskontrollagen. Vänsterpartiet kommunisterna ställde sig inte bakom det beslutet utan gick

emot det. Vi såg redan då faran i att släppa den kontroll som dittills hade funnits.

Vidare säger herr Åkerfeldt att bilden är splittrad. Också jag sade i mitt inlägg att det främst är i storstadsområdena som problemen finns. Men det förhållandet att bilden är splittrad gör det inte mindre angeläget för de människor som drabbas eller för de orter och kommuner där bostadspekulationen har mycket stor och icke önskad omfattning att man kommer till rätta med missförhållandena.

Herr Åkerfeldt säger att det här i och för sig inte handlar om att man skall komma till rätta med övervinster på bostadsrätter. Man kan naturligtvis i samband med den utbredda handeln och spekulativen som pågår på detta område tala om övervinster. Men problemet, Sven Eric Åkerfeldt, är att denna organiserade handel och spekulativen med bostadsrätter omöjliggör för hundratusentals människor att efterfråga sådana bostäder, eftersom priserna är för höga.

Jag tror inte, som Sven Eric Åkerfeldt, att de ägarbildade bostadsrättsföreningarna kommer att bli mindre attraktiva. Det gäller inte minst med tanke på den miss som man tydligen gjort i samband med att lagstiftningen på området skisserades och som innebär att man skulle få ett stopp för möjligheterna till ägarbildade bostadsrättsföreningar. Man glömde nämligen i detta sammanhang bort att det här handlar om ekonomiska föreningar. Dessa omfattas inte av förslagen till lagstiftning. Det återstår därför att se vad man i detta fall kommer att göra.

Sven Eric Åkerfeldt säger att vi inte skall vänta oss alltför långtgående åtgärder i de förslag som skall komma. Det gör jag för min del inte heller – vis av erfarenheten då det gäller olika slag av utredningar. Jag vet att långtgående åtgärder, som verkligen kan vara effektiva i syfte att bekämpa avarter på bostadsmarknaden, är ytterst sällsynta. Och jag tror inte att det kommer i detta fall heller. Det är därför som vi, herr talman, bör gå på reservationens förslag beträffande utredning.

Anf. 50 SVEN ERIC ÅKERFELDT (c):

Herr talman! Oskar Lindkvist säger nu att socialdemokraternas förslag är så enkelt att det bara är att genomföra det omedelbart – vi behöver i och för sig inte vänta på en utredning. Jag kan försäkra Oskar Lindkvist att de studier som bostadsrättskommittén hittills har gjort klart visar att det här finns en del detaljproblem, delvis av principiell natur, som måste lösas innan man kan sätta en sådan här reform i sjön.

Jag vill bara peka på att om man skall göra en begränsning uppåt när det gäller prissättningen, får man kanske också lov att tänka sig en begränsning av priset nedåt. Jag antydde i mitt anförande att det inte är så särskilt länge sedan som det var svårt att bli av med bostadsrätter. Därför får man kanske tänka sig någon form av återköpsgaranti. Hur skall i så fall den utformas? Alla dessa problem måste nog ses i ett litet större sammanhang, och vi behöver nog det underlag som bostadsrättskommittén kan komma att presentera på detta område.

Tore Claeson talade om den handel som i dag pågår. Då skall vi ha i minnet att vi med den typ av reformer som vi här diskuterar inte kommer åt handeln med befintliga bostadsrätter. Jag kan aldrig tänka mig att Tore Claeson eller Oskar Lindkvist avser att åstadkomma en reglering omfattande redan befintliga bostadsrätter. Och dessa utgör ju en majoritet. Det årliga tillskottet är – sett i relation till det befintliga antalet – inte särskilt stort. Och det är just i det befintliga beståndet som vi har de verkliga överpriserna. Risker är inte heller särskilt stora för överpriser på de nyproducerade bostadsrätterna, på grund av de höga byggkostnader och därmed höga boendekostnader som i dag är ett faktum. Detta gör att det helt enkelt inte finns utrymme för att betala överpriser. Det är dock klart att sådana kan förekomma.

Det var närmast detta jag menade när jag sade att de aviserade förslagen kommer att få en begränsad effekt. Detta förhållande och det faktum att det är fråga om att behålla andemeningen i bostadsrättslagen gör att vi i detta fall inte skall ställa alltför stora krav på ingrepp. Jag tror att det också kan finnas skäl att inte göra alltför stora ingrepp. Sådana kan nämligen leda till att förekomsten av svarta pengar i denna hantering kan bli ganska frekvent. Vi skall väl ändå inte lagstifta på ett sådant sätt att vi får den typen av transaktioner. Det kan någon gång vara bevis på ett visst kurage att i en del lägen avstå från långtgående lagstiftning. Med detta har jag inte tagit ställning till de kommande förslagen. Jag vill bara peka på detta samband.

Anf. 51 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att man i vissa lägen kan avstå från långtgående lagstiftning. Det är precis vad vi är inne på i det förslag som är föremål för riksdagens behandling.

Om man skall utgå från det senaste inlägget av Sven Eric Åkerfeldt, håller bostadsrättskommittén på att fundera, grubbla, diskutera och överlägga när det gäller alla de komplicerade problem som kan uppstå om man driver ambitionerna så långt att man tror att man skall kunna täcka in hela området. Vi föreslår en lagstiftning som ger kommunerna var för sig rätt att bestämma om de skall använda denna lagstiftning eller inte. Sedan kan man i de kommuner där problemen finns själv diskutera sig fram till lösningar med bostadskooperationen. I ett område i någon kommun kan det vara fråga om hembud, och i ett annat område i en annan kommun kan det vara fråga om en fördelningsprocess mellan t. ex. bostadskooperationen och kommunens övriga bostadssökande. Det finns massor av möjligheter att lägga in i den form som vi har föreslagit både i motionen och i reservationen.

Jag understryker än en gång – även Tore Claeson var inne på detta med ordvalet – att det icke är fråga om någon utredning. Vi har icke begärt någon utredning. Vi har begärt att man i kanslihuset skall göra en översyn enligt de riktlinjer som framgår av vår motion. Det är precis det som vi har begärt och ingenting annat.

Sven Eric Åkerfeldt säger nu, och jag håller med honom om det, att det här

förslaget inte kan gälla det befintliga bostadsrättsområdet. Det är naturligtvis en omöjlighet att införa en lagstiftning där. Jag menar att realisationsvinstbeskattningen, med direkt anknytning till den villabeskattning vi har i det svenska skattesystemet, skall göra nytta vid försäljningen av bostadsrätter. Där skall samhället ta in sin del av den förmögenhetsbildning som uppstår i samband med försäljningen. Vi diskuterar nu nyproduktionen, och även om det just nu är en låg nyproduktion har vi ju hela evigheten framför oss. Det skall förhoppningsvis byggas massor av nya bostadsrättslägenheter. Det är dem vi diskuterar med utgångspunkt från att vi vill ha den här formen av en förenklad lagstiftning.

Vi kunde så sent som våren 1980 i denna kammare vara överens om att vi skulle ha en bostadsanvisningslag, som hade den utformningen att varje kommun för sig fick bestämma hur den skulle användas. Nu föreligger det ett förslag om att vi skall ha en lag när det gäller bostadsrätter, där kommuner får precis samma möjligheter att förhandla med kooperationen om hur man skall fördela bostadsrätterna, om man skall ha hembud eller någon annan form som reglerar vissa delar i kommunen där det förekommer spekulation och en mycket stark förmögenhetsbildning. Vad är det för märkvärdigt med detta? Det är inte alls märkvärdigt, utan det ger oss utrymme för ett praktiskt och logiskt tänkande, och det återfinns i reservationen. Om man har samma grundinställning i kanslihuset – och så stort förtroende har jag för dem som sitter där – så kan man om man vill på mycket kort tid se till att vi får denna översyn genomförd.

Anf. 52 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Sven Eric Åkerfeldt säger att vi inte kommer åt handeln eftersom vi väl inte kan räkna med att de äldre bostadsrätterna skall omfattas av eventuella förslag till åtgärder. Men vi måste självfallet räkna med att också de äldre bostadsrätterna skall omfattas av förslag till begränsning av överlåtelsepriserna i samband med försäljning av bostadsrätter. Det är ju det som utgör det stora problemet. Jag trodde att Sven Eric Åkerfeldt och andra kände till hur oerhört snabbt priserna har stigit och hur oerhört stora summor det handlar om i samband med överlåtelse av bostadsrätter på bristorterna. Från vpk:s sida anser vi självfallet att det inte får bli på det sättet att man möjliggör en fortsatt spekulation och handel med bostadsrättslägenheter och att eventuella åtgärder och restriktioner bara skall omfatta nyproduktionen. Det vore verkligen att sila mygg men svälja kameler.

Det är helt klart att det måste införas något slags kontroll av överlåtelsevärden och någon form av hembudsskyldighet vid överlåtelse av alla bostadsrättslägenheter. Jag håller med om att realisationsvinstbeskattningen måste skärpas, som Oskar Lindkvist också framhållit och som jag sade i mitt tidigare inlägg, liksom att ränteavdragen kraftigt måste begränsas och att man måste titta på frågan om indexschablonerna på vissa fastigheter.

Kvar står att om man inte avser att göra någon förändring och skärpa bestämmelserna då det gäller överlåtelse av bostadsrätter så att de omfattar samtliga bostadsrätter, då blir det varken hackat eller malet. Med de höga

byggnadsproduktionskostnaderna för bostäder som vi nu har reglerar priserna på bostadsrätter i nyproduktion sig själva i stor utsträckning – det är inte där det stora problemet ligger.

Anf. 53 SVEN ERIC ÅKERFELDT (c):

Herr talman! Jag tycker att Oskar Lindkvist är litet sangvinisk när det gäller att förverkliga sina intentioner i fråga om åtgärder. Han säger att det bara är att handla enligt bostadsanvisningslagen och säga åt kommunerna att de skall vidta åtgärder. Och han tycks mena att man får vidta praktiskt taget vilka åtgärder som helst. Han säger att man kan ha olika regler i olika områden, men det är vad jag kan förstå det olyckligaste som skulle kunna hända. Skall vi ha bestämmelser på det här området så måste de vara enhetliga, så att folk vet vad de har att rätta sig efter och vet att det är likartade bestämmelser i olika delar av landet. Jag tycker att Oskar Lindkvist tar litet väl lätt på det här problemet.

Problemet gäller också rättssäkerhet och rättsförluster, om man inte utformar en lagstiftning som är tillräckligt distinkt. Och i fråga om att ta lätt på problemet tycker jag att Tore Claeson verkligen kommer med grädden på moset rår han säger att det är självklart att bestämmelserna skall omfatta även befintliga bostadsrätter. Då är vi såvitt jag förstår inne på en verkligt farlig väg – om jag nu skall ta hans förslag på allvar. Då är nämligen rättssäkerheten i verklig fara och rättsförluster och ekonomiska förluster möjliga. Hur skulle det då ställa sig t. ex. för en boende som för dryga pengar köpt en lägenhet och sedan drabbas av detta? Nej, vi får inte hoppa över skaklarna i den utsträckning som Tore Claeson gör här, utan vi måste hålla oss till det bestånd som vi kan förvänta oss tillkommer i framtiden.

Anf. 54 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Låt mig bara kort säga att den farliga väg som Sven Eric Åkerfeldt talar om inte är farligare än det som gällde t. o. m. 1968, då vi hade bostadsrättskontrollagen. Den omfattade inte bara nyproducerade bostadsrätter.

Utskottets hemställan bifölls med 141 röster mot 137 för reservationen av Per Bergman m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

18 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1980/81:1948 av *Eric Enlund m. fl.*

1980/81:1949 av förste vice talmannen *Ingegerd Troedsson m. fl.*

1980/81:1950 av *Nils Erik Wååg m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken

19 § Anmälan av interpellationer

Nr 89

Torsdagen den
26 februari 1981

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till
kammarkansliet

den 26 februari

*Anmälan av inter-
pellationer*

1980/81:103 av *Gunnar Biörck* i Värmdö (m) till justitieministern om
möjligheterna att hävda medborgarnas grundlagsskyddade rättigheter:

Det står klart för alla att den journalistkonflikt som nyligen förekommit –
låt vara att den avblåstes innan alltför stora materiella skador uppkommit –
inneburit en manifest konflikt mellan två grundlagsprinciper, den om
streckrätt och den om friheten att i tryckt skrift framföra sina åsikter. Att så är
fallet hävdas från skilda håll – om än icke från alla – även i pressen själv.
Därvidlag synes två huvuduppfattningar göras gällande: den ena att
konflikten måste lösas lagstiftningsvägen, den andra att "fredsavtal" borde
kunna träffas på frivillighetens grund. En tredje uppfattning är att
streckrätten måste "ta över" tryckfriheten.

Samtidigt med att riskerna för polarisering och bryska tillvägagångssätt
från idé- eller intresseorganisationer otvetydigt ökat i det moderna samhället,
har det på myndighetsplanet skett en utveckling till förmån för alltmera
decentraliserat beslutsfattande och avbyråkratisering, som tagit sitt ursprung
i en tidigare, mera konfliktfri samhällsmiljö än den nuvarande och till synes
fortsatt av bara farten utan hänsynstagande till de ökande riskerna för
samhällsfarliga åtgärder i "frihetens" namn. Statsmakternas möjlighet att
försvara vissa medborgarens rättigheter emot andras "friheter" förefaller att
förminska. Överheten, som förr icke bar svärdet förgäves, förefaller nu att
ha lagt av det och är på något sätt oviss om sin uppgift i tillvaron. Vem har i
dag auktoritet att tolka grundlagarna? Vem svarar för deras efterlevnad?
Vem beivrar överträdelser av dem? Om riksdagen i dag är den första
statsmakten och regeringen den andra, som vissa symboliska förändringar i
statskalendern indikerar, är det då riksdagen och dess konstitutionsutskott,
eller regeringen, som bör ta initiativ till ett klarläggande av inbördes
motsägelsefulla grundlagsprinciper? Konstitutionsutskottet har t. v. avböjt
att ge sig i kast med frågan. Anser sig regeringen, som skall "styra riket", ha
tillräckliga legala medel till förfogande – och tillräcklig rättslig grund att
kunna använda dem – när det gäller att i samhälleliga konflikter hävda "det
allmännas" rätt gentemot militanta gruppintressen?

Mot bakgrunden av de många frågor som aktualiserats av tidningskon-
flikten anhåller jag därför om kammarens tillstånd att till justitieministern
ställa frågan om han anser att gällande lagstiftning ger regeringen tillräckliga
maktmedel att hävda medborgarnas grundlagsskyddade rättigheter gent-
emot organiserade gruppintressen och – om svaret är nej eller kanske/kanske
inte – vilka åtgärder från regeringens, eller riksdagens, sida som han anser
erforderliga.

Torsdagen den
26 februari 1981

Anmälan av interpellationer

1980/81:104 av Wiggo Komstedt (m) till socialministern om ändrade regler rörande sjukpenninggrundande inkomst:

För åtskilliga sjukpenningförsäkrade gäller att deras egna uppgifter till försäkringskassan om förväntad inkomst accepteras som sannolika även när saken inte kan kontrolleras med löneutbetalare. Emellertid finns enligt min mening uppseendeväckande undantag. Låt mig ge ett exempel:

En åkeriägare – alltså en egen företagare – som brukar ha en årsinkomst på i dagens penningvärde ca 100 000 kr., uppger detta till försäkringskassan. Denna ger honom som svar ett försäkringsbesked, där man som sjukpenninggrundande inkomst tar upp endast drygt 66 000 kr. Orsak: En passus i lagen om allmän försäkring, 3 kap. 2 §: "Inkomst av arbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning."

Transportarbetareförbundets normer kommer alltså i det här fallet att bli kassans rättesnöre oavsett vad den egne företagaren, som alltså principiellt är sin egen arbetsgivare, säger. (I praktiken kommer således Transportarbetareförbundet i detta fall, när det gäller inkomststoppgiftskontrollen, att agera ställföreträdande arbetsgivare.)

Till råga på eländet finns ingen möjlighet till retroaktiv sjukpenning eller till att egna företagare undgår sjukförsäkringsavgift på mellanskillnaden mellan verklig och av kassan accepterad inkomst! Jag kan inte se annat än att detta är en djup orättvisa riktad mot egenföretagare, och jag tror definitivt inte att några löntagarorganisationer skulle acceptera att medlemmarna behandlades så i det hypotetiska fallet att löntagare finge erlagga egenavgifter inom socialförsäkringen. Jag tycker att det borde vara självklart att sjukpenningen skall grundas på verklig årsinkomst av arbete upp till 7,5 basbelopp, vilket är den allmänna regeln som i detta fall sätts ur spel.

Sjukpenningkommittén kommer inte att inom någon nära framtid föreslå en ändring av det här problemet. Där har man nu annat att syssla med. Men för att rätta till den av mig här påtalade orättvisan torde knappast krävas någon parlamentarisk utredning. Jag vill mena att det räcker med vanligt, enkelt förnuft.

Åberopande vad jag nu har anfört vill jag ställa följande fråga till socialministern:

Är socialministern beredd att bidra till att lagen om allmän försäkring skyndsamt ändras så att den arbetsinkomst, som rimligtvis kan förväntas, även för en egenföretagare kommer att registreras som sjukpenninggrundande inkomst?

20 § Meddelande om frågor

Nr 89

Torsdagen den
26 februari 1981

Meddelades att följande frågor framställdes

den 25 februari

---

*Meddelande om
frågor*

1980/81:293 av *Tore Nilsson* (m) till socialministern om hemligstämplingen i socialdepartementet av viss skrivelse:

Utredningen om de homosexuellas situation i samhället har enligt uppgift till ett sextiotal myndigheter och organisationer utsänt en skrivelse, som hemligstämplats av socialdepartementet.

Min fråga till statsrådet är om ett förfarande av detta slag överensstämmer med svensk lag och demokratisk rättspraxis?

1980/81:294 av *Birgitta Dahl* (s) till statsrådet Karin Andersson om rätten till asyl för flyktingar från Turkiet:

Efter militärkuppen i Turkiet den 12 september 1980 har tiotusentals fackliga och politiska ledare fängslats. Undantagstillstånd har införts. Allt fler uppgifter förekommer om brott mot de mänskliga rättigheterna, såsom misshandel, tortyr och avrättningar. Nu skall även ny lagstiftning ha införts av bl. a. följande innebörd:

De som söker politisk asyl i annat land kommer att åtalas.

Fängelsestraff om minst fem år hotar asylsökare.

Asylsökare kommer att gripas och föras till domstol vid återkomsten.

Asylsökare går förlustiga sitt turkiska medborgarskap.

På grund av situationen i Turkiet är det svårt att få besked om de verkliga förhållandena. För bedömningen av flyktingärenden här i Sverige är det dock nödvändigt att de rätta förhållandena klarläggs.

Med anledning av här redovisade omständigheter vill jag fråga statsrådet Karin Andersson:

Har den svenska regeringen och invandrarmyndigheterna kunskap om händelseutvecklingen i Turkiet och dess konsekvenser?

Anser regeringen att detta är förhållanden som bör beaktas av svenska myndigheter vid bedömningen av flyktingärenden?

den 26 februari

1980/81:295 av *Gunnar Biörck* i Värmdö (m) till socialministern om visst patientregister hos försäkringskassa:

Enligt uppgifter i Expressen den 25 februari skulle en försäkringskassa föra ett "dödsregister" över patienter med dålig prognos och även i brev ha underrättat en sjuk person om att vederbörande inte hade så lång tid kvar att leva.

Vill socialministern lämna riksdagen upplysning om vad som förekommit i

Nr 89

Torsdagen den
26 februari 1981

---

*Meddelande om
frågor*

det relaterade fallet och – om uppgifterna är riktiga – ange vilka åtgärder som statsrådet ämnar vidta med anledning härav?

21 § Kammaren åtskildes kl 13.08.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert